

RONDAYES

DE

MALLORCA.

WIRZBURGO 1895

IMPRES Y PUBLICAT FOR LA IMPERIAL Y REAL
LLIBRERIA DE CORT DE LEO WOERL.

	pag.
Sa Rondaya d'es Boch	1
El Rey que parava faves	9
Sa Rondaya des Cabrit	10
Eu Frarét	11
Sa rateta	17
Na bufa-fochs	25
Sa Cadeneta	41
Eus tres conseys	50
Es cotxo d'ó	57
Es castell de ses roses	60
S'escolanét	67
Sa Rondaya des Falistroncos	71
Es tres germans	78
S'homo qu'etsecayava	85
S'homo Roig	88
S'homo qui torná ase	91
Es dotze lladres	98
En Pere de sa butza	105
En Ramon des Pujol	111
Es sach de mentides	116
Es dimonis boyets de Son Martí	125
La dona d'aygo	129
Sa Font de Xorrigo	133
Es missé y es pagés	143
S'homo que cercava es tresó de Na Fátima	151
S'encantament de na Fátima	154
Se encantament des pou des Borino	157

	pag.
Es negret de sa Coma	159
Es tresó de sa Cova de Son Creus	160
Es tresó de ses Cases d'Aufabi	164
Sa pó de Concas	165
Sa pó d'es Rafal	170
Sa pó de sa Bufera	173
Es pastó de Galatzó	175
El Sen Guayta	177
Es moros d'es Castellét	183
Es moros d'es Castell de Santueri	185
Es cabré de sa Plana	186
Es pastó d'es pou de ses basses	187
Es fiy de l'amo de Son Forteza	191
Es fét de sa torre de Cañamel	193
Sa Fosca quantre es moros	197
Es moro de dins sa cova	198
Na Simoneta	201
Es moros qu'anaren á Sa Menquida	202
Es moros qu'anaren á Son Jordi	205
Es desembarch des moros (Artá)	206
Es desembarch des moros (Estallenchs)	208
S'esclau de ses varques	211
S'Esclau de Son Fé	214
S'esclau gabelli	217
S'esclau que fogi	218
Es moro cégo	221
Es patró esclau	227

Sa Rondaya d'es Boch.

(Palma.)

Axò era un rey que se volia casá y li digueran que hi havia una atlota molt etxerovida y molt trempada que seria bona per ell.

El rey tot d'una qu' heu va sebre sen aná á ca-seua y li digué:

— Bon dia; y are que feyas?

— Cuynava capamunts y capavalls.

El rey quedá un poch sorprés y li torná demaná:

— Y ta mare ahon es?

Á fé lo que li feren á vosa magestat quant era petit.

— Y ton pare?

— A treure gent de ca-seua.

— Y es teu germá?

— Es meu germá és á cassá y deixa sa cassa morta y torna sa viva.

Mentres el rey estava com estorat arriba sa mare.

Oh señor Rey! tan bones visites per ca-meua. Diga que vol de mi.

— Voldria mediguesseu que son capamunts y capavalls que cuyna sa vostra fiya, d'hon veniu are vos y heu fet lo que me feren á mi quant era petit, y ahon son es vostr 'homo y es vostro fiy.

— Ja 'u val, ja 'u val. Axò l'hey deu havé dit sa meua fiya. Es capamunts y capavalls son es ciurons que quant bullan pujan y devallan, jo vench de

dú á batiá un infant, perque som comare, es meu homo es á treure rebases y es meu fiy tengué una malalitia y esclatá en poys y are sen vá derrera una paret y mata tots es que pot y es que no mata son es que torna.

— Está molt bé digué el Rey; idó tú demá ja m' enviaras á n'es meu palau un pané de riayes.

— Quedará servit, respongué ella.

Quant el rey no hi va essê arribá son pare y trobá sa mare que se lamentava de s'atreviment de sa seua fiya. Meèm com heu farás are per dú á n'el rey un pané de riayes; Ja 'u val!; ja 'u val!

— No tenguêu pó de rês. Mon pare, agafau es filats, anauvosnê á cassá y duysmê tots es aucells qu' agafarêu.

Son pare sen aná á cassá (allá se feya tot lo qu' ella deya) y torná s'horabaixa carregat de gorrións. Ella lligá una cama á un, plomá es cap á s'altre, á un li tayá sa coua, á s'altre li plomá sa panxa, á un altre s'esquena y quant en tengué un pané plê digué á son pare qu'el dugués á n'el Palau per cumplí s'orde del Rey.

El Rey el fé trabucá demunt una taula y ja'u crech que tot varen essê riayes. Llavó digué á son pare :

— Dígau à sa vostra fiya qu'está molt bé y que vat' aquí aquesta dotzena d'ous (y los hi donava esclafats á dins un olla) que los fassa cová á una lloca y que quant es polls ja serán náts que los me duga.

Ay! ay! aquesta fiya meua, pensava son pare, com heu farà are? Pero

ella quant va sebre s'encomanda del rey de lo me fresca.

— Jau, mon pare, anau á moldre aquesta barcella d'ordi y quant será molt duysló á n'el rey y digaulí qu'el sembri y que quant será segadó es polls estarán pera picarló. Aixi heu va fé son pare y el rey quant heu senti li digué qu'anás á sa seua fiya y li digués qu'ell havia dit qu'anás á veurêl p'es camí y fora des camí, ni vestida ni despuyada.

Son pare tot apurat digué á sa fiya lo que li havia dit el rey, y ella tan fresca, s'abrigá ab una xerxa de pescadó y se posá demunt un boch. Es boch comensá á corre y axuxi anava pes camí, axuxi per defóra.

El rey quant va veure que no la podia capturá la demaná per casá

pero ab sa condició que no podia doná conseys ni remeys, y si'n donava sen aniria del palau.

Está bé dígué ella, pero també ab sa condició que quant men vaja m'entench de poré dú lo que mes m'agradará y estimaré.

El rey hey consentí y se casaren. Á ses noces hey comparagueren molts de cavallés de moltes bandes y mentres berenavan una ego d'un des cavallés va fé una pollina, y sa pollina se posá devall un cavall. Acabat es berená es cavallés trobaren sa pollina pero l'amo des cavall deya qu'era seua y no la volia doná á l'amo de s'ego que tenia com podreu comprende tota sa rahó y que sen aná â doná partá la reyna.

Vos no digueu res, li digué la reyna,

are el rey y aquell cavallé sen anirán á pasetjá, anau á tal cami per hon han de passá quant tornarán y just es mitx des cami feys fé un clot molt gros que casi no pugan passá. El rey vos demanará que feys y li heu de contestá que treys sardines y si vos diu res mes li contestareu axó y axó.

Aquell cavallé va fé lo que la reyna li havia dit; sucsehi qu'el rey li demaná que feya, qu'ell li contestá que treya sardines y qu'el rey digué:

— Com es posible d'un lloch tan sech treure sardines?

— Mes posible es d'un lloch tan sech treure sardines, li contestá es cavallé, qu'un cavall fassa pollines.

Axó es sa meua dona que vos ha donat aquest consej. Are mateix li vaig á di que sen vaja á ca-seua.

— Está molt bé li digué sa dona quant el sentí pero te deman que me dexes sopá ab tú abans d'anarmên.

El rey ley concedí y ella li posá dorm-y-só dins sa copa. Quant el tengué ben adormit el fé posá dins un sach y ab un carretó el s'en dugué á ca-seua y el colgá demunt un jas de paya dalt es sostre.

El sen demá dematí quant el rey se despertá y se trobá tot revoltat de tereñines no sabia que li passava. Ella qu'estava devora ell li digué qu'havia cumplít ab ses condicions qu'havian posades abans de casarsé; que s' en havia anat á ca-seua y qu'el sen'via duyt á ell qu'era lo que mes estimava.

El rey li digué que podia fé tot lo que voldria, que donás tants de conseys

y remeys com li aparegués y s'en anaren
tots dos á n'es palau y si no son morts
son vius.

El Rey que parava faves.

(Mallorca.)

Axó era un rey que parava faves,
li queyan ses baves, á dins un ribell.

Are vé lo bó — —

Axó era un rey que parava faves,
li queyan ses baves, á dins un ribell.

Are vé lo bó — —

Axó era un rey que parava faves,

Nota — y ló bo no vé may.

Aquesta rondaya es per enganá, com sa des
cabrit.

Quant es infants demanan si los volen contá
una rondaya, si los volen fé enfadá los diuen aquesta
ó sa des cabrit, ó sa de s'enfadós qu'es germana de
sa des cabrit.

li queyan ses baves, a dins un
ribell.

Are vé lo bó — —
etc. etc.

Sa Rondaya des Cabrit.

(Mallorca.)

— Sa Rondaya des cabrit; ¿será
bona si la dich?

— Si.

— Si hagueuseu dit no, la vos hauria
contada.

— No.

— Si hagueuseu dit si, la vos hauria
contada.

— Ydó si.

— Si hagueuseu dit no, la vos hauria
contada — —

Eu Frarêt.

(Pollensa.)

Axó era y no era bon viatge fassa la cadenera, per tú un aumut y per mi una barcella.

Axó era un fraret que sen anava per un cami y va trobá una favêta. Mes envant va trobá una caseta y s'hi acostá y digué:

— Ave Maria Purisima. ¿Me voldriau guardá aquesta favêta?

— Si, dexaulê demunt la pastera.

Eu frarêt dexá la favêta demunt la pastera y sen aná.

A n'aquella casa tenian un gallêt. Eu gallêt botant, botant pujá demunt la pastera y se menjá la favêta.

L'ondemá hey torná eu frarêt.

— Ave Maria Purissima. ¿Me voldriau doná la favêta?

— Oh frarêt! eu gallêt la s'ha menjada.

— Ydó, digué, eu frarêt, ó la faveta ó eu gallêt.

— Preniu eu gallêt, que s'ha menjada la favêta.

Es frarêt sen dugué es gallêt y camina, caminarás senti tocá una missa. Entrá din, una caseta y digué:

— Ave Maria Purissima. ¿Me voldriau guardá aquest gallêt, que tench d'aná á n'aquesta missêta?

— Si, dexauló dins eu corral.

Á n'aquella casa tenian un porquêt, y eu porquêt grufant, grufant se menja eu gallêt.

L'ondemâ hey torná eu frarêt.

— Ave Maria Purisima, digué, ¿Me voldriau doná eu gallêt?

— Oh frarêt! tenim un porquêt y el s'ha menját.

— Ydó, eu porquêt ó eu gallêt.

— Preniu eu porquêt que s'ha menjat eu gallêt.

Eu frarêt sen dugué eu porquêt y camina, caminarás sentí tocá una altre missa. S'aturá á una casêta y digué:

— Ave Maria Purisima. ¿Me voldriau guardá aquest porquêt, que tench d'aná á n'aquesta misseta?

— Si, dexauló dins la pahisa.

A n'aquella casa tenian una muleta, y la muleta pegá una cossa y matá eu porquêt.

L'ondemá hey torná eu frarêt.

— Ave Maria Purisima. ¿Me voldriau doná eu porquêt?

— Oh frarêt! tenim una muleta y ab una cossa l'ha mort.

— Ydó, eu porquêt ó la muleta.

— Preniu la muleta qu'ha mort eu porquêt.

Eu frarêt sen dugué la muleta y camina, caminarás senti tocá una altre missa. S'aturá á una caseta y digué:

— Ave Maria Purisima. ¿Me voldriau guardá aquesta muleta que tench d'aná á n'aquesta missêta?

— Si, dexaulê dins la pahissa.

A n'aquesta casa tenian una nina que nomia Catalineta.

— Mumare, digué, ¿voleu que vaja á abeurá la muleta?

— No, que te fogiria y l'hauriam de pagá.

— No, mumareta, no me fogirá.

Ydó, veshí.

Na Catalineta sen aná á abeurá la muleta y la muleta li fogí.

L'ondemá hey torná eu frarêt y digué:

— Ave Maria Purisima. ¿Me voldriau doná la muleta?

— Oh frarêt! na Catalineta l'ha anada á abeurá y li ha fuyta.

Ydó, la muleta ó na Catalineta.

Preniu na Catalineta, qu'ha perduda la muleta.

Eu frarêt posá na Catalineta dins les auforges y camina, caminarás sentí tocá una altre missa.

S'aturá á una casêta y digué:

— Ave Maria Purissima. ¿Me voldriau guardá aquestes auforges, que tench d'aná á n'aquesta missêta?

— Si, penjaulês á n'aquesta estaca.

Eu frarêt dexá les auforges, y quant no hey va essê, la madona de la casa senti que na Catalineta plorava dins les auforges, y li va obrí y va veure qu'era una nina molt guapa. Ella no'n tenia cap y li digué:

— Mira; no digues rês, estarás ab noltros y posarêm un cá rabiós, fermat á dins les auforges.

Axi heu va fé aquella dona y l'ondemá hey torná eu frarêt.

— Ave Maria Purissima. ¿Me voldriau doná les auforges?

— Si, preniulês.

Eu frerêt prengué les auforges y quant va essê molt fora vila se posá á di.

D'una faveta un gallêt, d'un gallêt un porquêt, d'un porquêt una muleta y d'una muleta una Catalineta. Catalineta surt y doném una besadeta.

Obri les auforges y sortí eu cá y li va menjá eu nas.

— Catalineta, digué, quina rabiada m'has feta pendre! Are ja no tench nassêt.

Vat aquí sa rundaya d'eu frarêt. Ja está dita menjalêt frita, y si no t'agrada tiralê dalt la teulada.

Sa rateta.

(Mallorca).

Axó era una ratêta qu'agranava sa carrera y va trobá un dinerêt y va di:

— ¿Qu'el tench dé fé? qu'el tench de fé? . . . .

Compraré vellanetes? Nó, qu'hauré de tirá ses cloveyêtês. ¿Compraré nouêtes? Nó, qu'hauré de tirá ses cloveyêtes. ¿Compraré metlêtes? Nó, qu'hauré de tirá ses cloveyêtes.

Compraré una colêta y me faré una casêta. Des tronxos en faré ses bigues, de ses fuyes mes grosses en faré ses parêts, de ses fuyes mes petites en faré ses mitjanades, y de ses fuyetes mes fines en faré un llitêt y llansolêts.

Axi heu va fé, y quant va tení sa casa llesta se posá á n'es balcó. Amb axó va passá una guarda de xóts.

— Ratêta, et vóls casá amb mi? digueren molts.

— Si cantau bé.

— Bèèèè . . . . .

— Passau, passau, que tota sa casêta me retjirau y á mi també.

Va passá una guarda d'endiòts.

— Ratêta, et vols casá amb mi?

— Si cantau bé

— Piòp, piòp, piòp, piòp . . . . .

— Passau, passau, que tota sa ca-
sêta me retjirau y á mi també.

Va passá una guarda de galls.

— Ratêta çet vols casá amb mi?

— Si cantau bé.

— Quet-que-requech, quet-que-re-
quech, ...

— Passau, passau, que tota sa ca-
sêta me retjirau y á mi també.

Va passá una guarda de moxos
grossos.

— Ratêta, çet vols casá amb mi?

— Si cantau bé.

— Miau, miau, miau . . . . .

— Passau, passau, que tota sa ca-
sêta me retjirau y á mi també.

Va passá una guarda de moxêts petits.

— Ratêta çet vols casá amb mi? digué un moxét coix.

— Si cantau bé.

— Mièu, mièu, mièu . . . . .

— Entrau, entrau, que tota sa casêta m'alegrau y á mi també.

Entraren es moxêts petits, y sa ratêta se va casá amb so moxét coix.

Es sopá de ses nòces li va fé mal, y en sa nit sa ratêta va fé ses feynes dins es llit.

Es demati quant s'aixecá s'en aná á rentá es llansòls á dins sa pica y no hey va trobá aygo.

Agafá es llansolêts y s'en aná á rentarlós á un saferetx, y hey va caure dedins.

Quant es moxêt hey va aná la trobá que casí se negava, y li digué:

— Ratêta ¿vols qu'et trega per una oreyêta?

— Nó, qu'em farás malêt.

-- Ratêta ¿vols qu'et trega per una camêta?

-- Nó, qu'em farás malêt.

— Ratêta, ¿vols qu'et trega per un peuêt?

— Nó, qu'em farás malêt.

Es moxêt l'agafá per sa couêta, y la va treure sense ferlí malêt. Sa ratêta se posá devall un ametlé per axugarsê. Era en temps de mêtles y una mêtla li va caure demunt y li va xapá es morrêt.

Es moxêt s'en aná á cá un sabaté y li digué:

— Sabaté ¿me vòls doná seròl per afegi es morro á sa mea ratêta?

Diu:

— Si'm dones sêrres.

Es moxêt s'en aná á un porch:

— Porch, ¿me vols doná sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per cura es morrêt á sa mea ratêta?

Diu:

— Si'm dones sagó.

S'en va aná á un forné:

— Forné, ¿me vols dá sagó, sagó donaré á porch, porch me donará sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per curá es morrêt á sa mea ratêta?

Diu:

— Si'm donas farina.

S'en aná á un moliné:

— Moliné ¿me vols doná farina, farina donaré á forné, forné me dará sagó, sagó donaré á porch, porch me donara sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per curá es morrêl á sa meua ratêta?

Diu:

— Si'm dones blat.

S'en aná á un camp:

— Camp, ¿me vòls donà blat, blat donaré a moliné, moliné me dará farina, farina daré á forné, forné me dará sagó, sagó donaré á porch, porch me donará sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per cura es morrêl à sa meua ratêta?

Diu:

— Si'm dones aygo.

S'en aná á un pou.

— Pou, ¿me vòls doná aygo, aygo donaré á camp, camp me dará blat, blat donaré á moliné, moliné me dará farina, farina daré á forné, forné me dará sagó, sagó donaré á porch, porch me dará sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per curá es morrêt á sa meua ratêta?

Diu:

— Si'm dones corda.

Sen ana á un esparté:

— Esparté, me vòls doná corda, corda donaré á pou, pou me dará aygo, aygo donaré á camp, camp me dará blat, blat daré á moliné, moliné me dará farina, farina daré á forné, forné me dará sagó, sagó donaré á porch, porch me dará sêrres, sêrres daré á sabaté, sabaté me dará seròl per curá es morrêt á sa meua ratêta?

Diu:

— Nó; no t'en vuy doná.

Es moxêt s'en torná á sa ratêta y li va llepá es morrêt, per veure si l'hey curaria, y quant va testá sa sanch y va veure qu'era tan bona, li agrada molt y se va menjá sa ratêta.

Y d'aqui vé qu'es moxos se menjan ses ratêtes.

Na bufa-fochs.

(Manacor.)

Hey havia un homo que va quedá viudo amb una fiya molt guapa y se va torná casá. Sa madastra no poria veure aquella nina y li donava molta mala vida, fins qu'arribá á treurerlê defora de ca-seua. Ella, plora que

plora, va pensá llogarsê per criada y mentres anava cercant una casa li va apareixe una señora molt hermosa y li demaná que tenia que plorava tant; ella li contá que sa madastra l'havia engegada y li va dí que se volia llogá. Aquella señora l'aconsolá y li doná dues botelles, diguentli:

— Quant te rentas amb aquesta botella tornarás molt lletja, pero en rentarté amb aquest'altre tornarás essê molt guapa.

Aquella señora li doná també tres metles perque les obris quant volgués qualque cosa.

Ella sa rentá amb s'aygo de sa primera botella y sen aná; va pujá á una casa y va di:

— Bon dia tenga. ¿no haurian menesté una criada?

— Nó, no n'hêm de menestê cap, contestá sa señoira.

Sa cuynera qu'havia ubert á n'aquella atlota va di á se señoira:

— Tir, señoira, que la prenga; sempre servirá per bufá á n'es foch.

Ella va quedá á la casa y tots le cridavan per na bufa-fochs.

Un dia li varen di:

— Bufa-fochs, ja posarás taula.

Y ella posá taula y no pensá á posari es salé.

— Bufa-fochs y salé, va cridá es senyó qu'era un fiy de sa señoira, y na bufa-fochs totduna li va dú es salé.

El sen demá torná posá taula, y se descuydá de posá una forqueta.

— Bufa-fochs, y salé, y forqueta, qu'hey falta á sa taula, torná cridá

es senyó, y na bufa-fochs li va dú sa forqueta.

Es senyó le va prendre quantre ella y no la podia veure.

Amb axó vengué que varen doná un ball á n'aquella vila y es senyó hey va aná.

Na bufa-fochs s'en aná á sa señora perque l'hey dexás aná y sa señora li digué :

— Nó, qu'es' meu fiy hey ha d'aná, y si t'hi veyá s'enfadaria.

— Señoreta, m'hi deix aná, que no me conixerá.

— Nó, torná dí sa señora, que si ell heu sabia s'enfadaria.

— M'hi deix aná, señoreta, que jó li assegur que no me conixerá.

Tant li va pregá qu'es cap y la fi sa señora hey va consentí.

Ella sen va aná, se rentá amb s'aygo d'aquella botella que feya torná guapes, ensetá una metla de ses que li havia donades aquella señora, y á dedins hey va havê un vestit tot coló de rosa y el se posá y s'en aná á n'es ball.

Es señó, que ja hey era, totduna que la va veure li va dí que volia ballá amb ella y li regalá una pulsera. Quant va acabá es ball éll, fort y nót' mogues la volia acompañá, y ella de cap manera heu volia, fins que li va di que sino l'acompañava, á s'altre ball que farian el sen demá l'hey veuria qu' ella hey aniria, que l'hey assegurava. Varen quedá aixi y ella sen aná ben prest, se torná rentá amb s'aygo que feya torná lletjes, y se colgá. Quant es senyó aná á ca-

seua ella ja dormia, y no sen temé de rês.

El sen demá demati es fiy sen aná á sa mare :

— ¡Jesús, mumare! quina atlota mes guapa qu'he vista á n'es ball; jo estich enamorat d'ella y m'hi vuy casá.

— Pero qui es ella?

— Jó no heu sé, no l'he coneguda, pero m'ha dit qu'anit tornaria á n'es ball y mos veuriam.

Es vespre na bufa-fochs torná á sa señora.

— Señoreta, no m'ha coneguda, m'hi ha de torná dexá aná anit.

— Nó, que si te conexia s'enfardaria perque t'hi he dexada aná.

— Señoreta, no me conixerá, m'hi deix aná.

Tant li va pregá que l'hey torná dexá aná.

— Sen aná, se rentá amb s'aygo de sa botella que feya torná guapes y va rompre un'altre metla y hey va havê un vestit tot vermey.

Se va vestí y sen aná á n'es ball.

Es señó quant la va veure totduna sen va aná á seure á n'es seu costat, l'hi va torná demaná per ballá amb ella y li va regalá unes recades.

Quant va essê hora d'anarsên la volia acompanyá y ella li digué que no, que si l'acompañava á ca-seua no la dexarian torná, que la dexás aná tota-sola y qu'ella l'ondemá qu'era es derré ball, hey tornaria. Ell hey consenti sols per poderlê torná veure á s'altre ball.

Quant va torná essê á ca-seua, se torná rentá amb s'altre aygo y se va colgá sense que ningú s'en temés.

El sen-demá sen aná á sa señora y li va di:

— Señoreta, no me va coneixe; m'hi ha de torná dexá aná ánit.

— Nó, que aquest pich te conixerá y si sab que t'hi he dexada aná s'enfadará.

— Señoreta, m'hi deix aná per derré vespre, que no me conixerá.

Tant la va pregá que l'hey dexá aná.

Es vespre se torná rentá amb s'aygo que feya torná guapes y va ensatá s'altre metla y hey va havê un vestit tot coló de cèl brodát d'ó, se vesti y sen aná á n'es ball.

Allá es señó quant le va veure torná á seure á n'es seu costat y ballá amb ella tota sa vetlada, y li regalá una guyeta. Com era es derré ball estava molt empeñat á acompañarlê á ca-seua per sêbre d'hon era, pero ella no heu va volê de cap manera y sortí des ball sense qu'ell sen temés.

Sen vá aná á ca-seua, se rentá amb s'altre aygo que feya torná lletjes y se va colgá sense di rês.

Es señó quant va veure qu'havia fuita sen va aná á ca-seua molt trist, va contá á sa mare tot lo que li havia passat y li digué que volia aná á cercá aquella atlota.

El sen-demá va partí á cercarlê y comaná á sa mare que també mirás si sabia qualque cosa d'ella.

Es cap d'un parey de dies que es señó era fora li varen havê d'enviá pá y na bufa-fochs va dí á sa señora :

— Señoreta ¿me vol deixá pastá?

— Nó, que si es meu fiy heu sabia no'n voldria menjá.

— Nó heu sabrá, señorata, me deix pastá.

Tant li va pregá que sa señora á la fi hey consenti.

Ella va pastá y á dins cada pá hey posá un billetêt que deya :

Herêu de la casa
d'hon vas y d'hon vens
que lo que tú cercas
dins ca-teua heu tens.

Es señó quant va ensatá es primé pá y va trobá es billêt el va lletjí y tot content digué á n'es criats que l'acompañavan :

— Anêm, que mu-mare ja ha trobat s'atlota; mu-mare l'ha trobada, y va partí de quatres plê d'alegria.

Quant arribá sa mare diu:

— ¿Que ja l'has trobada que tornas tan prest?

— ¡Que vol di! ¿que no la té vostê? va di éll.

— Jó no,

— ¡Y vostê m'ho ha enviat á di! y li contá lo que havia trobat dins es pá.

Ella per no dí qu'era na bufa-fochs qu'havia pastat va di qu'alló era molt raro que no sabia com era.

Es fíy sen torná á cercá s'atlota dexant comenát á sa mare que l'hi enviás á di si sabia qualque cosa.

Quant li tornaren havê d'enviá pá na bufa-fochs torná di:

— Señoreta, me deix pastá.

— Nó, que m'en farás qualquna com s'altre vegada, no heu vuy.

— Señoreta, me deix pastá que no heu sabrá qu'haja pastat jó. Tant li va pregá que la deixá pastá.

Va torná fe es pá y torná posá un billetêt dins cada un que deya lo mateix.

Herêu de la casa
d'hon vas y d'hon vens
que lo que tú cercas
dins ca-teua heu tens.

Quant es senyó va torná lletji es
billêt va di:

— Aquest pich si que será vê; mu-
mare ja la deu havê trobada.

Y tot content sen aná á ca-seua.
Quant arribá sorti sa mare.

— ¿Que la dus aquest pich? ¿que ja l'heu trobada?

— ¿Que no la té vostê? digué êll.

— Nó, jó no l'he trobada.

Y éll li digué com havia tornát trobá es billetêt.

Desde aquell dia se posâ malaltis y no pogue tornarsê posá en cami per cercá aquella atlota. Anava cop-piu y perdent ses forsas de cada dia.

Un dia se posá á n'es llit y li havian de dú unas sopetes de brou, y na bufa-fochs digué á sa señora:

— Señoreta ¿vol que jo les hi duga?

— Nó, que seria capás de tirartê s'escudella p'es cap; no heu vuy.

— Tir, les m'hi deix dú, veurá com les se menjará.

— Tant li pregá que á la fi li digué:

— Tirê duleshi.

Ella sen aná; posá una sopeta dins s'escudella, llavó hey posá sa guyêta que l'hi havia donada es señó á n'es ball, llavó una altre sopa demunt, llavó ses recades, llavó un'altre sopa demunt, llavó sa pulsera y llavó un'altre sopa á demunt y les hi va dú.

Quant es señó la va veure comensá á cridá

— ¡Treislê defora! no la vuy aqui dedins, no la vuy veure!

— Señoret les tast veurá que son de bones.

— Nó, no'n vuy.

— Les tast, que l'hi agradarán.

— Nó, vestên d'aqui dedins.

— Señoret ne menj una.

Sols perque t'en vajes. Y se menjá sa sopa de demunt y quant va veure sa pulsera va quedá frêt y va di:

— Tú saps sa meua atlota: ja me pots di ahon es; digamhó y qui t'ha donat axó.

Ella no va di rês mes que:

— Señorêt, que se menj s'altre que será milló.

La se va menjá y va trobá ses recades.

— Que se menj s'altre qu'encare es milló.

Y ell la se menjá y trobá sa guyeta.

— Ja me pots di ahon es sa meua atlota, tú la saps.

— ¿Que la vol veure?

— Sí, y depresa.

Na bufa-fochs sa rentá amb aquella aygo y se posá es vestit coló de rosa y va aná á veure es señó y li va di:

— ¿Qu'era aquesta?

— Si qu'heu era; aquesta es sa meua atlota.

Ella sen torná y se posá es vestit vermey y torná di:

— ¿Qu'era aquesta?

— Si qu'heu era.

Y sen torná á posá es vestit coló de cel tot brodát d'ó y torna di:

— ¿Qu'era aquesta?

— Si qu'heu era, si, mu-mare aquesta es sa meua atlota.

Es cap de pochs dias va está bó, se varen casá y visqueren tots dos fins que se moriren.

Sa Cadeneta.

(Palma).

Hey havia un pare que tenia tres fiys,
un Toni, un Juan y s'altre Bernat.

Se vá trobá malalt, es tres fiys ja
eran grans y los va dí:

— Jo conech qu'es meus dies se
van acabant y vos voldria dexá molt,
pero com tENCH poch, vos daré tot
lo que tENCH y si heu sabeu aprofitá
vos será molt. Quant seré mort y
enterrat vos n'anirêu per aquell camí,
á pasetjá tots tres plegats, y quant
haurêu caminat molt, trobarêu una
cóva: es majó hey entrará primé, y
llavó es segon y llavó es petit. Quant
serêu molt endins trobarêu un bati-
port y heu de di:

— Batiport obri, batiport tanca.
S'obrirá un forát, posareu má y
treis lo que trobarêu.

Son pare se morí es cap d'un parey
de dias y li feren s'enterro, y quant
vá está enterrat se'n anaren es tres
fisy á fé lo que son-pare los havia
dit. Trobaren sa cóva, hey entraren
de-dins y trobaren es batiport. Es
fisy majó quant va essê s'hora de di:
batiport obri, batiport tanca,
se vá fé pó, y no s'hi volgué ar-
rambá.

Es fisy segon digué:

— Jó seré mes agoserát que tú.

Y se'n aná á n'es batiport; pero
quant va have dit:

Batiport obri, li entrá molta pó
y torná arrera depresa.

En Bernadet, qu'era es mes petit, vá fé tot lo que son-pare havia dit, y pegá grapada y tregué una bossa.

— ¿Qu'has tret? li demanaren es altres dos germans.

— Diu: Una bossa.

— Per una bossa jó me n'hauria afluxát, respongué un.

— Diu: Pero está plena de doblés.

— ¿Voleu que los contêm?

Los contaren, y com mes los contavan, mes n'hi havia.

— Diu en Bernadet:

— No estigueu enfadats; axò es sa bossa que may s'acaba. Mos partirêm es doblés entre tots.

Pero es segon respongué:

— Jó vuy veure sa sort meua quin'es.

Y se'n torná á n'es batiport, vá di Batiport obri, batiport tanca, aficá sa má y sorti amb una cadena de quatre pams.

— Jó també hey vuy entrá, digué es majó; vuy veure sa meua sòrt. Hey entrá y digué: Batiport obri, batiport tanca, y vá agafá un córn.

Es dos germans tengueren rabi quant varen veure lo qu'havian tret, perque veyan que no los havia de serví de rês. Es segon tirá sa cadena dins un clòt; pero totduna éll mateix se trobá devora sa cadena y li digué:

— ¡Cadena, tornêm allá ahon era! Y sa cadena l'hey torná.

Es majó se posá á soná es corn, y

axi com el sonava sortian molts de soldats de dedins.

— Tornau entrá dins es corn, los digué éll, y tots es soldats se tornaren amagá dins es corn.

Quant vá veure axó los digué es petit.

— Ja vos podêu aconortá amb lo que teniu. Jó vos donaré un parey de doblés á cadascún y mos separarém á n'aquets tres camins, y cada un prendrá per una banda, y es cap d'un any mos tornarém aplegá á veure com mos ha anát.

Se despediren y se separaren, y en Bernadet se'n aná á un poble y allá s'enamorá de sa fiya d'un cònte; pero sa fiya des conte no'l volgué. Ell no sabia com heu havia de fé perqu'el

volgués y un decapvespre se'n aná á passetjá, pensa que pensa amb s'atlota. Se posá á menjá peres, y quant se'n temé, per cada pera qu'havia menjada li sortí á n'es cap una púa grossa, Tot apurat, torná trobá un figueral, y se posá á menjá figues, y per cada figa que menjava li queya una púa.

— Bé vá, digué éll; axó me servirá perque sa fiya des conte em vulga.

Va trobá un pastorêt, li digué si li volia baratá es vestit, y, ¡já u crech!, es pastoret li digué que si totduna, perqu'es que duya eraja molt vey. Quant vá está vestit de pastó, cercá un pané, l'omplí de peres y se'n aná á passetjá per devant ca's cónte, cridant:

— ¿Qui vol comprá peres?

Sa fiya des cónte, qu'era molt caprit-

xosa, totduna el vá cridá, li comprá peres y se posá á menjarnê. ¡Ja'ú crech! totduna vá tení es cap plê de púas. Quant se va mirá dins es miray y va veure alló prengué tal trastorn que casi se morí, y per molts de metjes qu'enviava á demaná, cap li sabia llevá ses púas, perqu'eran molt fortes y molt seques.

En Bernadêt se desfressà de metje y sen ana á cas cónte y digué qu'amb unas pindoles era capás de tomá ses puas des cap de sa seua fiya. Es cónte li digué que si heu feya axi se casaria amb ella. Ell li vá fé prendre unas pindoles d'aquelles figues, y totes ses pùes li caygueren.

Quant va esta bona en Bernadêt li digué qu'era aquell qu'ella no volia, pero que no hey havia remey; que

s'havia de casá amb éll. A ella ja li agradava, pero es cónte volia que se casás amb un homo molt rich y molt poderós.

— ¿Rich? va di éll, jo tench una bossa que no acaba may es doblés, y vá treure sa bossa y comensá á treure doblés y may acabava de tréurernê.

— Si, digué es cónte, ja veig que sou un homo rich; pero jo voldria també que tengueseu molt de podê y moltes tropes.

— Jó tench tot lo que vuy, y sino esperau demá y vos mostraré tot es meu podê, digué en Bernadet.

Aquell dia cumplia s'any que s'havia despedit des seus germans, y s'hora-baixa sen aná á n'aquell camí y los vá trobá á tot-dos.

— Diu: M'heu de dexá es corn y sa cadena, ja los vos tornaré.

Es seus germans l'hey dexaren, y éll se'n torná á ca's cònte.

— Cònte, digué, ¿ahon vol qu'anêm are mateix?

— Diu: Á la China.

— Cadena, digué éll dumós á la China.

Totduna se trobaren á la China.

— Cadena, tornamós á ca-nostre.

Amb un sant-y-amen tornaren essê á ca-seua.

— Cònte, surti á n'es balcó, amb sa seua fiya.

Es cònte y sa fiya surtiren á n'es balcó, y varen veure tot es páti plê de soldats de tota casta.

— Munpare, va di sa fiya, no vulga

rès mêt, perque aquest homo es es meu, jó no'n vuy d'altre.

En Bernadet vá doná sa má á sa fiya des cònte y es cap d'un parey de dias se casaren y visqueren contents fins que se moriren.

Eus tres conseys.

(Pollensa.)

Era un homo y una dona que feya poch temps que s'havian casat. Eran molt pobres y l'homo va determiná d'anarsên á corre el mon, per veure si faria un capitalêt. Camina, caminarás eu cap derré va trobá un carré y dins una casa va sentí un señó que treya contes y deya:

— Tant, tant y tant, es tant . . . . .

pero no, axó no va bé . . . . . tant,
tant y tant es tant pero no, no me
surt eu conte. Aquell homo s'aturá
un poch á escoltarló y entrá dins la
casa,

Diu:

— Señor, ¿de qu'está embarasat?

Diu:

— Tench un conte qu'aclarí y no'l
puch treure.

— Vol que l'hey trega jo?

Diu:

— Si trobau que sou capás.

— Axó es una cosa molt fácil, va
respondre.

— Meém, idó.

Diu:

— Tant, tant y tant es tant.

— Bó sou per treure contes, digué eu señó y si voleu quedá per durmê eus contes, podeu quedá are mateix.

L'homo digué que si, y eu señó li va di que volia goñá, y li va respondre.

— Lo que vosté'm donará.

Des cap de molt de temps, qu'havia arreconat ja molts de doblés, va determiná tornarsên á ca-seua per veure la dona que feya molts d'añs que no l'havia vista, y heu digué, á n'eu señó, y ell li digué que li sabia molt de greu, pero que si sen volia aná ell comandava.

Á la partida eu señó ademes de lo qu'havia goñat ab la suó d'eu seu front, li doná á triá entre una grosa cantitat de doblés, y tres conseys, y ell va triá eus tres conseys.

Eu primé era que no dexás may les carreres veyes per les novelles.

Eu segon, que no preguntás may, una cosa perque era ó perque no era.

Eu tercé consej qu'antes de fé una cosa hey pensás tres vegades.

Llavó li doná un pá y li digué que no l'havia d'ensatá fins es dia que tengué mes alegria.

Va parti y p'eu camí va trobá dos homos, á un lloch qu'eu cami se dividia. Ells li deyan:

— Aném ab noltros, per aqui hey serêm mes prest, y ell pensá ab eu consej d'eu señó y digué entre si mateix — No vuy dexá les carreres veyes per les novelles.

Eus homos partiren per la dresera, y ell p'eu cami vey. Camina, cami-

narás se tornaren trobá y des dos qu'havia dexát només en va compareixe un, y era perque l'altre l'havian mort uns lladres qu'havian trobat. L'homo qu'havia quedat viu li digué:

— Sabeu qu'heu fet de bé no dexá les carreres veyes per les novelles.

Segui caminant y l'agafá la fosca y va veure un llumet y sen hi va aná tot dret. Allá trobá una posesió, y demaná si li volian doná cobro per aquella santa nit.

Digueren que si y l'ondemá dematí demaná si sen podia aná, y li digueran que no; que tots es qu'anavan allá hey havian d'está tres dies. Ell va está eus tres dies, y li donaren bon menjá y bon beure, y llavó torná demaná si sen podia aná.

L'amo li va di que si; pero podeu di qu'heu estat es mes ditxós de tots quants n'han vengut aqui, perque sempre demanaven eus qui venian perque era; perque no era qu'hey havian d'está tres dies y á tots es qui heu preguntavan los penjavan á un cuarto ahont havia ja moltes calaveres.

Ell partí y camina, caminarás va arribá á n'eu seu poble y antes d'aná á ca-seua se va aturá á un veynat perque ja no li recordava cá la seua dona ahont era. Va pujá á n'eu terrat y la va veure á la finestra á n'eu costat d'un capellá. Ell se va mal pensá y li anava á tirá un tró, pero va pensá ab eu consej tercé que li havia dit eu señó y no li tirá: Seguí mirant y li tornaren vení tentacions de tirarli pero se torná returá.

Per últim va devallá baix y demaná á la dona de la casa si conexia na fulana. La dona li va di que si, y ell li demaná si se recordava qu'es seu homo sen havia anat á corre mon, y quina vida havia duyta aquella dona desde qu'eu seu homo faltava.

Ella li va respondre qu'era una santa dona que despues d'haversên anat l'homo havia tengut un infant y s'havia fet capellá perque una bona persona li havia pagat la carrera y que l'ondemá havia de di missa nòva.

Ell li va di:

— Jo som eu seu homo, y aquella veynada, tota contenta el va acompanyá á cá la seua dona.

L'ondemá eu seu fíy va di misa nova y feran un gran diná, y com

era es diá mes alegre de la seua vida, va ensatá eu pá que li havia donat eu seu señó, y aquell pá va está plé d'unses.

Visqueren en compañía tots plegats fins que moriren.

Es cotxo d'ó.

(S'Arracó.)

Hey havia un rey que se volia fe fé un cotxo tot d'ó y vá cridá es seu criat majó y li va di:

— Mira, fe fé una crida que diga que jo me casaré ab sa fiya d'aquell que me diga com heu tench de fé per podé tení un cotxo tot d'ó.

Es criat li diu — No tenga ansia

señor-rey y ja's partit com un couet á cercá s'homo que feya ses crides.

— Homo, li diu, el rey m'envia y m'ha dit que vos digués que fesseu una crida d'axó y axó.

Ell agafa es tambó y ja's partit tum-patan-tum á fé sa crida.

El sen-demá ben dematí devant cá'l rey hey compareix un homo.

— Toch, toch, ¿que puch entrá? diu á n'es porté.

Si veniu per mal
no passeu es portal,
Si veniu per bé
no estigueu á n'es carré.

— Vench per di á n'el rey com se pot fé un cotxo d'ó.

— Entrau, entrau, bon homo, y

esperau un poch qu'el rey s'axéch y ley direu.

Es cap d'una bona estona el rey s'axecá y vá maná que fessen entrá tot-duna aquell homo dins sa seua cambra.

— Digau, bon homo, ¿com heu faria per podé tení un cotxo d'ó?

Es meu paré sobre tal cosa es que en tres gels que no's fassen y tres serenes que fassen podrá teni un cotxo d'ó.

Quant el rey senti axó va quedá un poch xurlat y li torná á di:

— Meèm, bon homo, no vos entench ¿que voleu di?

— Que si no fán tres gelades
y fán tres serenes
ses cohites serán granades
y ses tafones estarán plenes.

El rey va veure qu'aquell homo volia di que tota sa riquesa sortia de sa terra, va quedá molt content d'ell y el va fé casá ab sa seua fiya.

Es castell de ses roses.

(Felanitx.)

Axó era una casa que tenian dos fiys un atlot y una atlota y eran de mitx estament, ni pobres ni richs.

Y axó era una altre casa que també hey havia un germá y una germana y eran molt richs.

À n'aquestes dues cases eran molt amichs, y un dia es dos atlots compongueran de fé un castell de roses, y havian de fé botá ses dues germanes per demunt es castell, de roses y sa que

botaria es castell sense tomá cap rosa s'hacienda havia d'essê seua. Elles no havian de sebre rês.

Quant tengueran es castell compost les sen menáren y quant varen essê á n'es castell, los digueran que sa que no tomaria cap rosa tendria s'hacienda.

Sa pobre deya á sa rica:

— Bota'l tú.

Y sa rica deya á sa pobre:

— Bota'l tú.

Sa rica'l botá, y va tomá una rosa, y llavó botá sa pobre y va tomá una fuya, y perque no la vesen la se menjá:

Va goñá s'hacienda, y ella y es seu germá s'embarcáren.

Ell se posá á estodiá, y ella de sa

fuya de rosa tengué una nina, y per-
que es seu germá no s'en temés la
tenia á dida y va fé una mina qu'anava
de cá sa dida á ca-seua.

Sa nina se va fé gran, y no sabia
d'hon era y li digueran, que si l'hey
demanavan havia de contestá:

— Ma-mare era rosa
rosa som jó també
y he cullides roses
des mateix rosé.

Un dia la trobá es germá d'aquella
atlota y li demaná d'hon era y ella
digué:

— Ma-mare era rosa
rosa som jó també
y he cullides roses
des mateix rosé.

Ell no'n pogué trobá claricia y un

dia passava y li tirá un canonêt de guyes, y la va ferí á n'es cap y les hi va aficá. La mare les hi tregué totes y quant se pensava que ja no'n tenia cap la va pentiná, pero una guya se va aficá de tot y li agafá mal de có, y se pensaren qu'era morta y sa mare li va fé fé un baul, y la va tancá dins un cuarto de ca-seua y no torná obri pus.

Amb axó va torná es germá y trobá sa germana molt triste y li va di que tenia. Ella digué que rês, y se posá malalta y se morí. Antes de morirsê li havia donát totes ses claus de ca-seua, y li havia dit que podia obrí tots es cuartos manco un.

Ell el va obrí y trobá aquella atlota y la va prendre per criada.

Un dia es germá sen havia d'aná á viatge y va demaná á sa criada que li deyan n'Esclaveta:

— Esclaveta ¿que vols?

Ella li digué; que tant mateix no li duria lo que voldria.

Si que t'ho duré, digué es señó.

— Ydó jó vuy un brot de murta florida, un guinavêt de dos tays y una pedreta de có.

Ell sen aná de viatge, fé ses seues feynes y no pensá amb n'Esclaveta.

Quant tornava á ca-seua es barco que anava se va aturá y no volia caminá de cap manera. Es patró va demaná si n'hi havia cap qu'hagués feta cap promesa.

Ell va di que no havia pensat amb n'Esclaveta y es barco torná arrera

y ell va aná á cercá tot lo qu'haviá de dú á n'Esclaveta.

Quant arribá á ca-seua li doná tot lo que duya.

N'Esclaveta cada vespre antes d'aná á dormi deya:

— Oh! pedreta de có

¿perque no'm matas á jó?

— Oh! brot de murta florida

¿perque no'm llevas la vida?

— Oh! guinavêt de dos tays

¿perque no'm llevas mos trabays?

— Oh! señó si vostê sabia de qui som sa fiya.

Un vespre es criat heu va sentí, y heu aná á contá á n'es señó.

Es señó va aná á escoltá y quant la sentí, tocá á sa porta y ella tot-duna que sentí tocá, apagá es llum.

Torná tocá, y va obrí.

Es señó li demaná que tenia que deya alló.

Ella va di, que no deya rês, que per ventura somiava:

Ell li suplicá y ella torná di:

— Oh! pedreta de có

¿perque no'm matas á jo?

— Oh! brot de murta florida

¿perque no'm llevas la vida?

— Oh! guinavêt de dos tays

¿perque no'm llevas mos trabays?

— Oh! señó si vostê sabia

de qui som sa fiya?

Á n'es señó li agafá mal de có.

Quant va havê cobrat ley fé contá tot y llavó n'Esclaveta va essê sa señora.

S'escolanêt.

(Sa Pobla.)

Axó era un nin molt petit que se vá quedá sense pare, y sa mare li vá di:

— Fiy meu, are m'haurás d'ajudá, perque som pobres. Jó aniré á veure es Rectó á veure si te vol prende per escolanêt.

Aná á veure es Rectó, y es Rectó li digué que si.

S'escolanêt era molt espavilat y es altres escolans li tenian enveja. Se pactáren entre tots de fernhí una. S'escolá majó vá posá un homo de bulto á sa corda de sa campana de tocá la quéda, y quant vá essê hora digué á s'escolanêt qui nomia Bernadêt:

-- Bernadêt, vés á tocá la quéda.

En Bernadêt prengué sa clau des campaná y sen aná tot rebent. Quant vá essê á n'es campaná agafá sa corda y trobá aquell homo:

— ¿Que fás aqui? li demaná, y quant va veure que no li tornava resposta se posá á tocá la quéda.

Aquell homo no se movia, y ell li digué:

Á mi m'hi han enviát á tocá la quéda, pero si tú no't mous la tocarêm tots dos.

Quant s'escolá majó y es altres que se pensavan qu'en Bernadêt tendría pó y no voldria tocá sa campana, la sentiran que tocá la quéda, se quedaren molt burlats y determinaren de fernhí un altre mes pesada, perque tengués

pó, y no volgués essê escolá pús, perque li tenian molta enveja suposat qu'es Rectó l'estimava molt perque era molt viu.

S'altre vespre llevaren sa corda de sa campana, y li digueran qu'anás á tocá la quéda dalt es campaná.

En Bernadêt sen hi aná, y quant vá havê puját un parey d'escalons trobá un homo.

— ¿Que fás aqui? li demaná.

S'homo no li torná resposta y ell já li ha ventat ventay y el tirá capavall.

S'homo era de bulto, y redolá s'escala des campaná.

Mes amunt vá trobá un altre homo, y vá fé lo mateix. Va pujá per amunt y vá trobá fins á sis homos.

À tots los tirá per avall, y se posá á tocá la quéda.

Quant s'escolá majó y es altres, que li havian feta sa pó, sentiren que la quéda tocava, varen veure que no hey havia rês que fé amb ell, y determináren de fernhí una de mes grossa.

L'enviaren á sa cova de Son Sabaté qu'hey sortia pó amb una escusa ó s'altre, y ell fé lo que li havian manát, y llevó sen entrá dins sa cóva y no trobá ningú.

Sen torná á la vila y s'escolá majó quant vá veure qu'era tan espavilat, apoch, apoch li prengué afecte y ell vá arribá á essê es milló escolanèt de l'Yglesia.

Sa Rondaya des Falistroncos.

(Bunyola.)

Axó era un homo qu'era molt pobre y tenia un germá molt rich. Un dia se determiná d'aná á veure es germá y sa dóna li va di:

— No hi vajas que tanmateix no te dará rês.

Ell no l'escoltá, partí y era molt enfóra. Quant va havê caminat molt, trobá un homo vey y li va di á veure si l'hey volía acompanyá. Aquell homo digué que si. Quant varen essê un bosinêt enfóra li digué:

— Si te diu que sègas no vulgas seure, si te diu si vols diná no'n vulgas, si't demána que vols, digali s'anell que dú posát á n'es dit. Ell el te donará y t'anirá bé.

Axí heu va fé ell y quant tengué s'anell el sen dugué y mes avall li digué:

— Anellêt, per sa conversió de SantPau, trêu diná per noltros. Dináren, y s'homo vey llavó se despedi d'ell.

Mes avall trobá un gegant. Es gegant li va di qu'el se menjaria y ell li va di que no, y digué á s'anell.

--- Anellêt per sa conversió de San Pau, treu que menjá y beure á n'es gegant. Comparagué una taula ben parada y es gegant quant heu vá veure li digué:

— ¿Que me vols baratá aquest anell ab aquest falistroncos?

— ¿Y quina habilitat tenen es falistroncos?

— En dirlós péga, pegan y en dirlós máta, matan.

— Si, digué ell totduna, y li baratá s'anell ab sos falistroncos y digué:

— Falistroncos, máta es gegant.

Es gegant quedá mort y ell tengué s'anell y es falistroncos.

Llavó sorti sa geganta.

— Anellèt, digué ell, per sa conversió de Sant Pau, treu que menjá per sa geganta.

Quant sa geganta va veure alló li digué:

— ¿Que me vols baratá aquest anell, ab aquesta bossa?

— ¿Y quina habilitat té aquesta bossa?

— Que cada pich que l'obrin cau una pesêta.

— Si, y digué totduna.

— Falistruncos máta sa geganta.

Sa geganta va quedá morta, y ell
tengué es falistruncos, s'anell y sa
bossa.

Llavó sen vá aná á quedá á un
hostal perque s'era fet vespre, y l'on-
demá dematí sen vá aná á ca-seua
y digué á sa dóna.

— Sap que vench de rich.

Sa dona li digué:

— Pobre ten anáres y pobre haurás
tornát.

— Cotre! diu ell, jo duch una bossa
que cada pich que l'obrin cau una
pesêta.

L'obri, y no'n vá caure cap.

¡Vês que t'he dit! li digué sa dona.

Ydó s'hostalera la'm dêu havê barata. Sen vá á s'hostal, y digué á s'hostalera que li donás sa bossa y ella li digué que no sabia rês.

— Falistroncos, digué ell, péga á s'hostalera fins qu'haja tret sa bossa.

--- No peguêu, no peguéu, digué ella, ja la trauré. Y l'hey doná.

Sen torná á ca-seua, obri sa bossa y va caure una pesêta, y cada pich que l'obria en queya un'altre.

Llavó và di:

— Anellêt, per sa conversió de Sant Pau, treu que menjá per sa dona y pes infants.

S'anellet los ne va treure, y quant varen havê menjat li digué:

— Anellêt, per sa conversió de Sant

Pau, fé que demá demati tenga un palau com es del rey.

Es palau se va fé, y quant el rey heu va veure no heu vá podé sofrí, y aná á ca-seua y trobá sa dóna que pujava una gerra d'aygo, y li digué:

Donaulêm y jo la vos pujaré.

Ella li digué que no, y ell que si, y quant lo vé tán encarát l'hey doná y digué á s'anell:

— Anellêt, per sa conversió de Sant Pau, fé que no's puga aturá de pujá y devallá s'escala ab sa gerra á n'es coll.

El rey se posá á corre capamunt y capavall per s'escala fins qu'ella, li va di basta.

El rey volia matá es seu homo, y va di á n'es seus criats que l'atupásen.

Ell digué:

— Anellêt, per sa conversió de Sant Pau, fé que en lloch d'atuparmê á mi vajan á pegá á n'aquell ase.

Anáren á pegá á s'ase y el dexaren aná á ell.

Un altre dia, la reyna va aná á ca-seua y la trobá que feya matanses y picava botifarrons y li digué:

— Dexaumê, y jo los picaré.

— Anellêt, digué ella, per sa conversió de San Pau, fé que li pech per sa cara una esquitxarotada d'aygo calenta y no se puga aturá de picarlós fins que li diga basta.

Quant li digué basta, la reyna sen aná á contarhó á n'el rey, y el rey li digué:

--- Aquest pich li matarêm s'homo.

Sen menáren s'homo á fermá á un arbre per matarló, y per allá hey havia un ase que pesturava.

— Anellêt, digué ell, per sa conversió de Sant Pau, fé que sen vajan á matá aquell ase.

Anáren á matá s'ase, y el rey quant va veure que no li podia fe rês, el vá dexá aná y ell visqué rich tota la vida.

Es tres germans.

(Alaró.)

Axó erán tres germans que no tenian pare ni mare.

Y son pare s'havia mort sense dispondre.

Consultaren d'aná á n'el rey que

los partís es béns, hey anaren y p'es camí es majó anava á devant, es segon derrera es majó, y es petit derrera tots.

Trobáren un homo qui cercava una mula.

Diu, á n'es majó:

— Germá ¿qu'heu vist una mula?

Diu es majó:

— ¿Qu'era torta?

— Si.

— Ydó, no l'he vista.

Tróba es segon y li diu:

— Germá ¿qu'heu vista una mula?

— Diu:

— ¿Qu'era grisa?

— Si.

— Ydó, no l'he vista.

Troba es tercé.

Diu:

— Germá ¿qu'heu vista una mula?

— ¿Qu'era coxa?

— Si.

— Ydó, no l'he vista.

Llavó los demaná ahón anavan y ley digueran, y aquell homo partí devant, y sen aná á ca'l rey, y li contá lo que li haviá pasat ab sos tres germans.

Arriban es germans á ca'l rey, y li demanan que los partesca es bens. El Rey diu á un criat, que los dòn un bon berená, y que li duga per escrit tot lo que conversarán mentres berenan.

Per berená los tregueran una porcella rostida, y llavó vi.

Diu es petit:

— Bona ês aquesta porcella, si no hagués mamada llet de gadella.

Diu es según:

— Bó es aquest ví, si no fos de mayola.

Diu es majó:

--- Guapo es el rey, si no fos bort y fiy de moro.

Aquell criat dugué per escrit tot axó á n'el rey, y el rey quant heu va havê llegit, enviá á demaná es qui li havia regalat aquella porcella.

Diu el rey.

— Aquesta porcella ¿com la criáreu?

Diu s'homo:

— Sa trutja se morí, y teniam una cusseta y la mos vá criá.

Llavó el rey enviá á demaná s'homo que li havia regalat es ví, y li diu:

— ¿D'hon es aquest ví?

Diu s'homo:

— Es de mayola.

Llavó el rey envia á demaná sa seua mare, y li diu:

— Jó ¿de qui som fiy?

Diu:

— Con! De ton pare:

Diu el rey:

— ¿Y qui era mon pare?

Diu sa mare:

— Ydó un any qu'hey vá havê guerra, passarem á n'es moro, y tú ets fiy d'un moro.

Llavó preguntá á n'es tres germans, y los diu:

— Tú ¿com sabies que sa mula era coxa?

Diu:

— Perque tot lo cami només trobava tres potades.

— Y tú, ¿com sabies qu'era grisa?

Diu:

— Perque vaig trobá un parey de bolcadós, y hey havia pels blanchs y y pels negres.

— ¿Y tú, ¿com sabies qu'era tòrta?

Diu:

— Perque á cada banda hey havia sembrát y no més trobava menjat d'una banda.

Los diu el rey:

— Y are voltros ¿que no pintariau es vostro pare, á un papé?

Váren di que si, y el pintaren á son pare.

Quant el tengueren pintat, los doná una pistola, y los digué, que li havian de tirá un tró per hom, y es quí li faria mes bó, tendria tots es bens.

Es majó, y es según li tiraren. Es derré va di que no li volia tirá.

Diu el rey:

— Y tú perque no li tires, tú veus qu'axo no's ton pare, qu'axo es una estampa.

Diu es petit:

— Maldement; jo no li vuy tirá.

Per molt qu'el rey li suplicá, ell no volgué tirá á son-pare y el rey li digué:

— Ydó es bens son teus.

S'en tornaren tots tres á ca-seua, es petit tengué es bens, y es cuento ja está acabat.

S'homo qu'etsecayava.

(Muro.)

Axó era un homo qu'etsecayava á ses Sorts llargues y etsecayant va fé un baday.

— He fét un baday, digué ell, y en fernê tres ja son morts, puch está ben alerta.

Segui etsecayant y es cap de poch temps va fé un altre baday.

— Ay! ay! digué, ja n'he fét dos; si'n fas un altre no tench remey.

Etsecaya qu'etsecaya, y canta que canta, per veure si se distreuria va fé es tercé baday y digué:

— Ja estich perdut; he fét tres badays; som mort.

Y debaixá de s'ametlé, y s'ajegué en terra, aclucá ets uys y no se mogué.

Amb axó se va fé vespre, y sa seua dona que l'esperava per sopá, comensá á trobá que se torbava. Se va fé més vespre y ella espera qu'espera y s'homo no hey comparexia, y comensá á tení ansia y á dírhó á n'es veynats coneguts seus.

Tant vespre se feya y s'homo no hey anava, que resolgueran d'anarló á cercá.

— ¿Y ahon era es teu homo?, demanávan á sa dona es veynats.

— Fonna! responia sa dona mitx

ploriñant, éll dematí m'ha dit que sen anava á ses Sorts llargues de can Massanet á etsecayá.

— Ydó anemhí, que no hagués tengut un de-nou, digueren un parey de veynats.

Ensengueren fanals, y s'en anaren á cercarló.

Quant varen essê á ses Sorts llargues cerca que cerca y á la fi el trobaren ajegut devall s'ametlé y el prengueren per mort. El posáren demunt una escala y entre dos homos el s'en dugueran á la vila.

Quant varen essê a Can Guixó qu'hey ha dos camins, uns deyan qu'havian de prendre per un y altres per s'altre, y mentres estavan amb aquets quinentos es qui tenian

per mort, obrí sa boca y los digué
señalant un des dos camins:

— Jó com*) era viu, sempre m'en
anava per aquí.

S'homo Roig.

(Alaró.)

Axó eran tres germans molt pobres:

Es majó va di á son pare:

— Mon pare jo m'en vuy aná á
cercá mon.

Son pare li digué.

— Fiy meu, guardêt de cá firma-
tich**), pedra redona y homo roig.

Per un camí tróba un cá firmatich

---

*) com en lloch de quant, sustitusió molt usual
á Mallorca.

**) maleyt.

y s'en hi vá aná, y es cá li mossegá es garrons. Més envant afiná una pedra redona, hey volia muntá y li vá capolá es jonoys, y llavó trobá s'homo roig, y li digué:

— ¿Me voldriau llogá?

— Si, digué aquell homo, pero has de menjá sense destapá s'olla, has de beure ví, sense destapá sa botella, y has de menjá pá sense ensatarló per sa crosta. Y si es cap de tres dies te sap greu t'he de matá.

Quedá llogat, y es cap de tres dies hey aná l'amo y li demaná si li sabia greu.

Ell digué que si, perque no havia tastat rês y l'amo el matá.

Es segon fiy va di á son pare lo mateix que li havia dit es majó, s'en

aná y li sucsehí igual, igual que á n'es seu germá majó.

Es mes petit digué á son pare:

— Mon pare, jo m'en vuy aná á cercá el mon.

Son pare li digué:

— Fiy meu, guardêt de cá firmatich pedra redona y homo roig.

Partí y li sucsehí com á n'es seus germans, pero quant vá afiná es cá firmatich s'en aná á fé voltera; á sa pedra redona també l'afiná, pero no hey va volépujá, y quant trobá s'homo roig, li sucsehi ab ell, lo mateix qu'ab sos altres germans, pero quant es mitx dia va havê de diná, va fé un forat á n'es cul de s'olla, y un altre á sa carabasa per beure ví, y á n'es pá

l'ensatá, se menjá sa mòlla y torná afegí sa crostá.

D'es cap de tres dies s'homo roig hey aná y li demaná si li sabia greu. Ell vá di que no, y s'homo roig quant va veure qu'era tán espavilát, ja no li digué rês més y el tractá molt bé. Quant se morí el va fé herèu, y ell sen aná á ca-seua y va está rich tota la vida.

S'homo qui torná ase.

(Alaró.)

Axó era una dona viuda, molt pobre, que tenia tres infants, y estava molt apurada perque no tenia rês que donarlós.

Un dia hey anaren dos jayêts, dos homos á modo de trescá el mon, y

varen demaná per romandre y si los volia doná sopá. Aquella dona estava apurada y los vá dí:

— ¿Com vos tench de doná sopá, si tench machs de torrent dins s'olla, per entreteni' ets infants á veure si s'adormirán?

— Meem, mirau si son cuyts, digueran aquells jayêts.

— ¿Y voltros que serêu mes beneyts qu'es infants; no vos he dit que son machs de torrent?

— ¿Tirau tornauhó mirá si ja son cuyts?

Tant pregaren, qu á la fí sa dona heu va mirá y trobá s'olla plena de faves, y va di, á n'aquells homos:

— Jesus! si, ja podêu sopá, pero no tench rês mes que posarhi.

— Anau á mirá dins ses aufabis.

Hey va aná y les trobá plenes d'oli y sa cañisa plena de pá.

— Mirau, va di ella, y casi no n'hi havia hagut de pá desde qu'es meu homo es mort.

Soparen tots, y quant varen havê sopat, aquella dona los deya que jaguesen á n'es seu llit pero no hey volguerem jeure, y s'en anaren á n'es sostre.

Quant sa dona va aná á cridarlos l'ondemá demati, ja no trobá ningú, pero á ca-seua no vá acabá es menjá pús.

Aquells dos jayêts, s'altre vespre s'en anaren á una possessió y demanaren per sopá y per romandre, y l'amo los va di:

— Sopá no'm donám, romandre si.

Y á tots es pobres qu'hey anavan, los feya jeure dins una estable ahon hey havia dos cans que los se menjavan.

Aquets dos jayêts se demostraren qu'eran Sant Pere y el Bon Jesus, y quant varen essê á dins séstable el Bon Jesus va di:

— Pere, axenquét demunt un cá d'aquets dos, y jo m'axencaré demunt s'altre.

L'ondemá demati, trobáren aquells dos homos cualcant demunt es cans de bou, y l'amo quant va veure qu'es cans no los s'havian menjat va di:

— Aquets homos van en males arts y vá cridá es missatjes per agafarlós y durlós á sa presó.

Quant varen essê p'es camí un d'aquells dos jayêts, (se figúran qu'era el Bon Jesus) digué:

L'amo aquets misatjes pérden feyna y no hey importaria que'n perdéssen; noltros no vos fugirê m ninguns; tot sol bastau per acompanyarmós.

S'en anaren aquells homos, y quant no hi varen essê el Bon Jesus va di á Sant Pere.

— Pere, axenquêt demunt aquest ase. Y l'amo va essê tornat ase.

Y ab s'ase passaren per sa casa d'aquella viuda y Sant Pere li digué:

— Madona, jau vat' aquí't aquest ase y emprauló; feysló rodá á sa sini, areglau s'hort y ferêu hortalissa, y l'anirêu á vendre ab s'ase; y no lí heu de doná menjá may, ni lí heu

de llevá es morral, ni may se cansará.

Axi heu va fé aquella viuda, y tengué s'ase per espay de sèt anys. Un dia venia s'atlot majó d'aquella dona, que ja havia tornat grán, de dú un viatge d'hortolissa y s'ase pegá una mossegada á una porrassa y caygué mort, y ja no varen teni ase pús.

Llavó hey tornaren aquells jayêts, y es fiy majó va di á sa mare :

— Mumare, aquells dos jayêts que mos donaren s'ase que ja tornan y no los haviam vist pús. Vat los t'aqui qui venen.

Quant hey arribaren sa dona los digué :

— Ah señorets, aquell ase que mos donareu que s'ha mort. Encare

afinaria sa porrassa que se menjá y se morí.

— ¿Anêm, meém y—do? Y digueren aquells jayêts, veurêm si encare queda qualche cosa.

— Si, digué sa dona, me pens qu'encare heyhá es cap.

Hey anaren y trobaren es cap de s'ase.

Un des jayêts li pegá cossa, y li vá di:

— Axequêt que Deu ja t'ha perdonat.

Ab axó s'axecá, y va essê l'amo d'aquella posesió des cans y es jayêt li diguê:

— En torná aná pobres á ca-teua donalós sopá; no los tanques á dins s'estable ab sos cans de bou.

Quant aquest homo va arribá á casa sua no'l voliàn rebre, porque se pensavan que ja era mort y que ses milanes ja 'l s'havian menjat.

Pero éll los contá tot es fét y el reberen, y are creu.

Es dotze lladres.

(Sa Pobla.)

Un homo tenia fiys y en tenia un de casat. Aquest homo estava molt pobre, y cada dia anava á dú lleña per podê goñá qualque cosa. Un dia s'en vá aná á cercá lleña devora una cova y va veure dotze lladres que venian y digué:

— Y are ¿que tench de fé? Si me veuen me matarán ab tants com son.

Me posaré demunt aquest arbre. Y s'hi posá.

Es lladres arribáren y diguéren:

— Òbri bitsòch, y sa cova s'obrí, y s'en hi entraren dedins.

Es cap de poch temps tornaren sortí de sa cova y digueren.

— Tanca bitsòch, sa cova se tancá y ells s'en anáren.

Quant no hi varen essê, éll devallá de s'abre, digué obri bitsòch y sa cova s'obrí y hey entrá dedins. Dedins trobá molts de doblés y en carregá s'ase y digué:

Tanca bitsòch, sa cova se tancá y ell s'en aná.

Quant va essê á ca-seua ets infants li digueren:

— Mon pare ¿que mos duys, que mos duys?

— Una cosa bona, los va respondre, y digué á nês majó qu'anás á ca's fíy casat y li digués si li volia dexá s'aumut.

Aquest fíy casat tenía una botiga de vendre y s'ho passava molt bé, y cada dia hey anavan es seus germans á veure sí los volia doná qualque cosa per menjá y éll sempre los arruxava.

— ¿Qu'heu de fé ab s'aumut? ¿qu'heu de mesurá poys?

— Jo nó'u sé qu'em de mesurá li va respondre es germá.

S'en dú s'aumut á ca-seua y mesuraran es doblés.

Quant varen está llests de mesurá,

li tórna s'aumut y es fiy casat que fá, desfá s'aumut per veure qu'havian mesurat, y va trobá per dins ses juntes un durêt d'o. Sen vá á ca-seua, á son pare á veure qu'havía fét per tení tants de doblés.

Son pare, no l'hey volia di, pero á la fi de tant de pregá, es seu fiy l'hey digué tot.

Que fá es fiy, s'en vá á n'aquella cova y díu: Òbrí bitsòch, y s'en hi entrá dedins. Quant va essê dedins no lí recordá de cap manera lo qu' havia de dí perque sa cova s'obris, y per veure si'n sortiria deya:

— Òbrí Simona, òbri Pere, òbri Juanayna, pero sa cova no s'obria, y éll y s'ase quedáren tancats allá dedins.

Quant va veure que no'n podia sortir de cap manera va amagá s'ase dins un munt de doblés y llavó també s'hi amagá éll, pero ab una oreya defora per podê sentí lo que deyan es lladres per obrí sa cóva, y poderhó di éll llavó y sortirnê.

Es lladres entraren dins sa cova y pegaren uyada á n'es munt de doblés, y varen veure que n'hi faltavan y digueren.

— Hey han fét tála á n'aquest munt.

Miran bé per tot y veuen s'oreya d'aquell homo que sortia, li pegan estirada, y surt aquell qu'estava amagat.

Éll los digué que no 'l matássen y los diria qui era que tenia es doblés, qu'éll no s'en havia duyt cap, que no

més havia fet veni derrera son pare, qu'era es qui tenia es doblés que faltavan.

Per aná es lladres á ca son pare á prenderli es doblés váren quedá entesos de que se posarian dins una odre cada un y qu'es fiy diria á son pare que comprás dotze odres d'olí, qu'eran una xeripa, perque el venian molt barato.

Axi heu varen fé, y quant ja tengueren ses dotze odres ab sos dotze lladres dedins á ca seua, un criat y una criada digueren:

— ¿Que féym buñols are qu'heyhá molt d'oli? fássemnê.

S'en anáren á desfé un odre y es lladre de dedins quant sént renou va di:

— ¿Que ja's hora? volguént di, si

já era hora de sortí de ses odres per prende es doblés, y pensant qu'era es fíy casat, que los havia d'aná a treure de dins ses odres.

Es criat quant heu sentí respongué:
— No, encare no es hora.

S'en aná á sa criada y li digué lo que li havia passat, y sa criada li va di qu'axó era estat sa pó que tenia que l'hey havia fet sentí, que no fos poruch y qu'anás á desfé un altre ordre.

Éll s'en vá á desfé un altre ordre, y li respongueren de dedins lo mateix. Éll quant heu sentí sen aná á doná part á l'amo y l'amo quant heu va sobre digué:

— Ja's estat es meu fíy casat, aquell pillo, que la m'ha feta.

Que fá l'amo: fá fé fé foch á n'es criats ab molta lleña perque fés una gran flamada per tirarhi ses odres.

Quant tengueren foch fét, hey tiraren totes ses odres, es lladres se cremaren y éll tengué tots es doblés de dins sa cova.

En Pere de sa butza.

(Felanitx.)

Li deyan en Pere de sa butza perque un dia sa mare el va enviá á dú carn y li digué que la dugués sense ossos. Ell li dugué una butza y quant s'en tornava á ca-seua va volê entrá á dins l'Iglesia per veure que feyan, perque va veure qu'hey havia molta gent. Era en temps de

l'ofici y llavó feyen es sermó. Es predicadó predicava de la butla y com anomenava moltes vegades la butla axó y la butla alló, en Pere se va pensá que deya la butza, la butza, y tant se va enfadá de que l'hey hagués afinada, que la va tirá á sa trona y digué á n'es predicadó:

— Jes, idó, tanta butza, tanta butza: vatlataqui á sa butza.

Quant sa mare va sebre sa passada li digué:

— Ah Pere, Pere, sempre serás Pere. Has de teni mes paciencia, y has de di sempre:

Déu mos dó calma.

Aquell mateix dia havia d'aná á n'es Port, y sa mare li digué que anás á cercá sa butza y la s'en dugués

á rentá á la má y se faria més neta.

Quant la rentava va veure un bot qu'estava per sortí á pescá, y no feya gens de vent, y digué á n'es marinés des bot:

— Déu vos dó calma.

Aquells marinés que ja 'n tenian massa s'arrambaren á sa vorera y li digueren perque deya alló, y li donaren una bona atupada.

Éll los digué:

— Ydó, ¿que tench de di?

— ¿Qu'has de di?, Déu vos dó bon vent.

Quant s'en tornava á la vila, se va moure un vent molt fort, y en Pere trobá un cabré amb una guarda de cabres que casí no porian caminá

perque anavan cuantre vent, y li digué:

— Déu vos dó bon vent.

Es pastó li doná una altre atupada y en Pere li demaná:

— Ydó, ¿que tench de di?

— ¿Qu'has de di? Déu vos dó forsa.

— Segui caminant de cap á la vila y quant va essê devés can Centes trobá dos carretés que se barayaven y los digué:

— Déu vos dó forsa.

Aquells dos el se miraren, y l'ama-solaren bé, y ell los demaná:

— Ydó, ¿que tench de di?

— ¿Qu'has de di? Déu vos depart.

Va fé sa seua via, y quant va essê mes amunt trobá un matrimoni, y

tolduna que va essê devora s'homo y sa dona los digué:

— Déu vos depart.

Sa dona se posá á riure, pero s'homo heu va prendre á mal y també li doná una bona tunda. En Pere li digué:

— ¿Ydó, que tench de di?

¿Qu'has de di? Déu vos dó molts anys de vida, per está plegats.

Va dexá es matrimoni y torná fé via de cap á Felanitx. Es cap de poch temps va trobá dos homos qu' estavan encallats fins á sa cintura, á dins una bassa des costat des cami y los digué:

— Déu vos dó molts anys de vida, per está plegats.

Un d'aquells dos homos sorti de sa

bassa axí com va podê, y li doná una bona pellissa, y ell li demaná:

— ¿Ydó, que tench de di?

— ¿Qu'has de di? Qu'axi com n'ha sortit un, que surta s'altre.

Quant va essê demunt Es collêt va trobá un tòrt y totduna li digué:

— Qu'axi com n'ha sortit un, que surta s'altre.

Aquell tort si que li doná s'atupada ben forta, y en Pere li demaná:

— ¿Ydó?, ¿que tench de di?

— ¿Qu'has de di? Déu vos dó bona vista:

— No va trobá ningú més, y quant va arribá á caseua digué á sa mare:

— Déu vos dó bona vista.

— Amén, respongué sa mare; ¿que dús sa butza ben neta?

— Si, digué ell, pero s'esquena ben bruta de tochs.

— Ja 'n dêus havê feta qualquna?

— ¡Á mi les m'han fetes! Y contá á sa mare tot lo que li havia passat, y llavó s'en va havê d'aná á jeure, perque ja no s'agontava de tochs, y va pensá que tanmateix lo que li havia dit sa mare que digués era lo milló: Deu mos dó, calma. Deu mos dó calma.

En Ramon des Pujol.

(Artá.)

En Ramon des Pujol tenia tres fiys y un dia es majó va di á son-pare:

— Mun-pare, jó m'en vuy aná á cercá el mon.

— Ydo bé, digué son-pare.

Y li vá doná un pá y una péssa de formatje.

Es fiy parti p'es coll des recó y quant va essê passat es coll trobá un pobrê y una pobrêta, y li digueren:

— Germanêt ¿mos volêu fé un poch de caritat per amor de Déu?

Ell no los escoltá, y seguí caminant.

Mes avall trobá un altre pobre y li demaná:

— ¿No 'n sabriau di si trobaré qualque casa per passá sa nit?

— Si, li digué es pobre, mes avall de sa casa des cabradés hey ha un fassé. Anauhi y pujau demunt es fassé, y esperau es vespre qu'es gegant s'en vá á corre les males passes, y

quant no hey será devallau des fassé y entrau dins sa casêta y trobarêu de tot.

— Bé, digué ell, y partí sense doná les gracies á n'aquell pobre.

Caminá y caminá y trobá sa casa d'es gegant y hey aná de puntas perque es gegant no s'en temés, y s'enfilá demunt es fassé.

Es vespre sortí es gegant y comensá á di:

— Sent oló de carn humana, sent oló de carn humana, ja 'n menjarêmanit. Va alsá es cap, el vá veure demunt es fassé y li pegá espolsada, y el va fé caure en terra. En vá fé bossins y el se menjá.

Es fiy petit d'en Ramon des Pujol quant vá veure qu'es seu germá no hi tornava, vá di á son-pare:

— Éll se dêu campá ben bé es meu germá, com no torna. Mun-pare, ¿volêu que jó també m'en hi vaja á cercá el mon?

— Y veshi, digué son pare, y li va doná un pá y una péssa de formatge.

Es fíy petit partí, y també s'en aná p'es coll des recó y quant vá essê passát es coll trobá un pobrêt y una pobrêta y li digueran:

— Germanêt ¿mos voleu fé un poch de caritat per amor de Déu?

— Si, digué ell, jau, vat aqui't mitx pá y mitja péssa de formatge.

— Qu'el Bon Jesus vos guart des gegant, li digueren es dos veyêts.

— ¿Y ahon está aquest gegant? los demaná, y digueren élls:

— Are vos n'anirêu per aquest endrèt y passat sa casa des cabradés trobarêu una casa que té un fassé devant es portal. Allá es sa casa d'es gegant. Anauhi sense fé renou y pujau demunt es fassé. En essê es vespre es gegant sortirá de sa casêta, per anarsên á corre les males passes y quant no hey será, entraû dins sa casêta y trobarêu de tot y serêu rich.

Doná moltes gracies á n'es dos veys, y s'en aná per allá ahon li havian dit y trobá sa casa amb so fassé devant es portal. Pujá demunt es fassé y quant va essê es vespre, es gegant s'en aná y no vá senti oló de carn humana ni'l vá veure.

Quant es gegant no hi va essê, éll

entrá dins sa casa y trobá molts de doblés.

S'en ompli ses butxaques, es serró y sa faldriguera y sa cofa des capell y s'en torná á ca seua y varen essé richs.

Es sach de mentides.

(Lluchmajó.)

Axó era un seño molt rich que tenia una fiya molt guapa, y á devant ca seua tenian un pí molt grós que los tapava sa vista y era molt mal d'arrancá.

Aquell seño vá fe fé una crida di-guent qu'aquell qu'arrancaria es pí se casaria amb sa seua fiya.

Un homo d'una vila veynada heu

va sebre y se'n aná de cap á cá
aquell seño y se'n dugué dos pans
per passá es camí.

Camina, caminarás, trobá una serp,
y sa serp li digué:

— Ahon anau?

— Diu: Á tal punt, per axó y axó.

— Ydó m'heu de dá mitx pá, y
vos anirá milló.

— Jó no sé si es enfora ó si's
aprop; però, jas; y li doná mitx pá.

Torná caminá, y camina, caminarás,
trobá un retgiment de formigues, que
li diguèren:

— ¿Ahon anau?

— Diu: Á tal punt, per axó y axó.

— Ydó donaumós mitx pá, y vos
anirá milló.

— Diu: Jó no sé si's enfora ó si's

aprop, allá ahon vatx, pero jau . . . . -
já'u veurêm y los doná mitx pá.

Camina, caminarás, més envant
trobá un falcó.

— ¿Ahon anau? li demaná es
falcó.

— Diu: á tat punt, per axó y axó.

-- Ydó donaumê mitx pá y vos
'nirá milló.

— Jó no sé si's enfora ó si's aprop,
y ja no més me queda un pá, pero
jas, vat-ne'-t-aqui mitx.

Llavó arribá á ca aquell señó y
demaná ses eynes per tayá es pí, y
comensá á fé feyna.

Sa fiya d'aquell señó tenia una
habilitat, y era que quant escopia á
un tay ó xap, totduna quedava clós.
Y com aquell homo era vey y lletx,

y aquella atlota no'l volia, anava á escopí á n'es tay de sa soca d'es pí, perque tornás quedá clós; pero sa serp li investí, ella va fogi de pó y no pogué escopí, y s'abre aviat estigué tomát.

Pero llavó es señó li digué qu'alló encara no bastava; que si se volia casá amb sa seua fiya, li havia de triá trêcentes corteres de mestay, aquell mateix vespre, y l'ondemá demati li havia de doná separades ses cent corteres de blát, ses cent de xéxa y ses cent d'ordi.

Aquell homo vèya que no era capás, pero vá di que si, y es retgiment de formigues li comparegué, y amb un instant l'hey tengué triat.

Pero es señó encare no li volgué

doná sa fiya, y lí doná trétze galls y li digué que si es cap d'un any y un dia encare los tenia, llavó já s'hi casaria.

Éll se'n aná amb sos trétze galls á ca-seua, y es cap d'un parey de setmanes hey va aná sa criada d'aquell seño y li digué si li volia vendre un gall.

Ell li digué que no'n tenia cap de venal; pero tant li vá pregá, qu' á la fi li digué que ni vendria un si volia quedá un vespre á sopá amb'ell. Ella li digué que sí, y quant varen havé sopát li doná es gall y partí.

P'es cami li sortí aquell falcó qu' havia demanát mitx pá á n'aquell homo, y li prengué es gall y el torná á son amo.

Es cap d'un parey de mésos hey aná sa fiya d'aquell señó, pero desfressada perque no la conegués y li digué si li volia vendre un gall. S'homo li digué que mentres quedás á sopá amb'ell un vespre, si. Ella hey va convení, y quant varen havê sopát li doná es gall y sa jove se'n aná; pero es falcó l'hey prengué p'es camí, y el torná á n'aquell homo.

Es cap de temps hey aná es mateix señó també desfressát y li demaná per comprarli un gall.

Éll li respongué que si mentres se dexás doná una bona atupada amb una camélla d'atipá carros.

Es señó digué que si, y se'n dugué es gall, pero amb s'esquêna ben calenta.

P'es camí es falcó també l'hey prengué y el torná á s'homo.

Llavó se vá cumplí s'añy y es dia, y aquell homo se'n dugué es galls á ca's señó, per casarsê amb sa fiya.

Es señó havia llogat una partida d'atlots perque l'anassen á esperá y totduna qu'el véssen li apredegassen es galls y los hi féssen fogí.

Éll va veure ets atlots d'enfora y amagá tots es galls dins una còva de grava y se posá á fumá assegut demunt sa paret.

Quant ets atlots arribaren li digueran :

— ¿Hauriau vist un homo que dú una guarda de galls?

— Diu; Si, l'hé vist, pero molt amunt.

Ets atlots se'n anaren y éll tregué es galls y los dugué tots á ca aquell señó.

Pero aquest encara no volia que se casás amb sa seua fiya, y li digué que si s'hi volia casá havia d'ompli un sach de mentides.

— Ydó, si digué ell; que me dugan un sach.

Li duguéren es sach y demaná á sa criada.

— Diu: ¿Conté veritat qu'has sopát un vespre amb mi?

— ¡Oh! digué ella ¡quina mentida mes grossa!

— Diu: Ydó posalê dins es sach. ¿Y vostê, digué á s'atlota? ¿conté veritat qu'ha sopat un vespre amb mi?

— ¡Oh! digué ella, ¡quina mentida més grossa?

— Diu: Ydó la pos á dins es sach.

Llavó se girá á n'es señó y li anava á di:

— Y vostê — — —

— Tapau es sach que ja está plê, li digué es señó totduna, sense dexarló acabá de conversá, perque no volia que sabéssen si s'havia dexát atupá.

Y llavó aquell homo se va casá amb aquella atlota tan rica y tan guapa. Y si no son vius son morts; Y si no son morts son vius.

Es dimonis boyets de Son Martí.

(Capdellá y Calviá*).

Ses coves d'es armaris eran ses cases des dimonis boyèts de Son Martí. Y aquets dimonis boyèts eran el reverént diable. ¡Qu'en feyan de males pasades! Axuxi eran aquí, axuxi allá dessá; no los porian pendre formatat. Don Gabriel qu'era es señó de Son Martí, un dia se passetjava á cavall y á lo milló un dimoni boyét en forma de cabrit péga un bot y se pósa á cualcá á ses anques. Es señó qu'anava distret no s'en va tême, pero es cap d'un instant troba un altre cabrit que s'aturá es costat des cavall y diu:

— ¿Ahón vás cagás?

---

*) Á Calviá no tant completa com á Capdellá.

— Portarme fás, respón es cabrit que cualcava á ses anques.

— Y ab a-qui, diu es d'en terra.

— Ab Don Gabriel Martí.

Es señó quant sént aquesta veu se gira á derrera, se troba es cabrit y li diu.

— Fuig d'aqui; no vuy cabrits que cualquen ab mi.

Y es cabrits se tornaren dimonis boyets y fogiren de cuatres.

¡Éll no sabian quina la s'havian de fé! Pero tota sa seua curolla era fé molta feyna.

Un'altre vegada que va fé un'aygada molt forta caygué un peñal de demunt un cingle: una partida de dimonis boyets heu veren, pararen tots y l'aturaren. Y encare está allá mateix.

Ell no tenian aturay. Un dia s'en entravan dins ses cases p'es forat de sa xemeneya y sortian p'es des gat. Un altre es pastó en trobava un derrera una soca d'olivera, l'arruxava y ab un tancá y obrí d'uys ja era demunt es puig veynat.

Á ne's grau de Son Martí hey havia un molí y sa molinera nomía madó Angelina. Ell vá arribá á está apurada perque tot lo dia los tenia devant y derrera ab sa mateixa cansoneta:

— Madó Angelina, madó Angelina,
donaumós blat y vos farêm farina.

Y no sabia com los s'havia de llevá de devant. Un dia va di:

— Ja sé quina la ténch de fé.

Y apareyá un parey de covos de

llana negra y es primé pich que los se vé devant los digué:

— Jau, preniu aquesta llana y rentaulê fins que tornarâ blanca*).

Ell l'agafaren pegant crits, y com tota sa seua curolla era fé molta de feyna, ja son partits fins á n'es torrênt, renta que renta.

¡Ell que vos pensêu! n'hi ha que diuen qu'encare rentan y que devegades encare se sentan es crits que pégan.

Madó Angelina los va sebre havê. Ell no los se tornâ veure pus á devant.

---

*) Á Calviâ diuen que los havia donat una pell blanca perque la rentassen fins que tornâs negra y una pell negra perque la rentassen fins que fós blanca.

Nota — Ses coves des armaris á devora Capdellâ encare avuy dia conservan aquest nom.

La dona d'aygo.

(Pollensa.)

En Biel Perxanch era un fadri veyardo qu'estava tot-sol á ca-seua y vivia des seus bens. Eu Vilá*) era séu, y éll hey pasava molts de dies per fé les feynes d'eu camp y l' hora-baxa tornava á n'eu poble á sopá y á dormi.

Un dia quant torná á ca-seua vá veure que totes les feynes de la casa estavan enlestides: eus plats escurats, les jerres plenes d'aygo, eu llit fét, la casa agranada, y á n'eu corral eus godins que tenian menjá y beure.

¿Que será axó? pensá en Biel, y

---

*) Posessió situada á l'esquerra d'eu camí d'Eu port á uns tres Kilómetros de distancia de Pollensa.

jó m'en duch la clau, y quant no som á la vila ningú entra á ca-meua!

Y cada horabaxa quant arribava trobava sempre totes les feynes fétes.

— Ja sabré jó qui es que m'arregla la casa, digué ell, y un dia en lloch d'anarsên a'n' Eu Vilá se quedá á ca seua sense di rês á ningú, y s'amagá, per vetlá qui era que li feya les feynes.

No feya molt de temps que estava amagát, quant vá sentí un remor per dins eu coll del pou, y es cap de poch temps vá veure una dona que'n sortia de dedins y se posava á arreglá la casa.

— ¿Vol di qu' ets tú que cada dia me véns á fé de criada? li digué ell.

— Si, respongué ella.

— ¿Y qui ets tú?

— Jo som, la dona d'aygo.

— ¡La dona d'aygo! jó veig que també saps essê la dona de casa.

Ella no digué rês, y ell es cap de poch temps li torná á di:

— Ydó ja que tú ets la dona d'aquesta casa, també podrias essê la meua dona. Si te vols casá amb mi, mos podêm casá.

— Si, digué ella, pero ha de essê amb la condició de que nó me pots di may la dona d'aygo.

— Ydó casammós qu'axó es ben bó de fé.

Aquella dona, ja no s'en torná á dins eu pou, y se casáren y arribaren á teni dos infants: un nin y una nina.

Un dia d'eu mes de Febré la dona

vá aná á n' Eu Vilá y en lloch de llevá les males herbes d'eu mitx d'eus sembrats vá tomá totes les flors á les favéres. L'ondemá hey vá aná l'homo y vá veure eu mal que la dona li havia fét, y quant torná á ca seua li demaná perque era qu'havia llevat les flors á les faveres.

— Perque tanmateix havia de fé una gelada y les havia de cremá totes, li digué ella.

Pero l'homo, no se vá doná per entés amb aquesta rahó, y li doná una bona investida, y li digué dona d'aygo.

Totduna qu'ella sentí aquestes paraules, agafá un infant amb cada bras y s'en torná dins eu pou y no 'n sortí may més.

Y aquest pou de la dona d'aygo,
es eu mateix pou qu' encare heyha á
Can Garrit d'eu carré de Mon-
tisión.

Sa Font de Xorrigo.

(Algayda.)

Quant es mòros y es cristians, les
se duyan tant; qu'en veure aquets,
galeòta de mòros, totduna li donavan
encals, ò es móros á ses nóstres;
succehí qu'á Xorrigo váren havê de
mesté un pastó, y sa madóna digué
á l'amo:

— Mira, Bièl. Trob que conven-
dria, que'n sèbre qu'hey ha qualche
barcada de mòros per vendre, t'en
anásses á Ciutat á comprá un esclau

que mos faria de pastó; y axí no més l'hauriam de mantení.

— Si; (digué l'amo), jo també havia pensat lo mateix.

— Axí heu farêm, ydó; per ventura jó t'hí acompanyaré, y es mateix témps, podrêm aná á veure sa germana que fá tant de témps que mos ho diu.

Es cap de quinze dies, sabéren qu'havian fét prêsa d'una galeóta; enganxáren es carro de parey, y partíren daxo, daxo, cap á Ciutat. Arribáren; dexáren es carro á ca sa germana, que s'alegrá de sa visita, y llavó l'amo s'en aná á Cort, ahont trobá es móros, trists y pensatius, esperant sa sòrt que los tocaria, y mirant passá sa gént. L'amo 'n Bièl repará un jove guapo y ben format,

de qui no llevá ja ets uys de demunt. Després d'havê fét tracto, y pagat sa cantidat convenguda, s'en dugué aquell móro; que desde llavó era ja es séu esclau.

Es vespre tornáren partí cap á Xorrigo y p'es camí deyan á s'esclau:

— A ca-nóstra estarás bé, perque ferás de pastó; y si 't pórtes cóm un hómo, será cóm si fosses á ca-teua.

— Si; (afegia sa madòna), noltros te tendrém com á fiy.

Es mòro no contestava, sòls demostrava tristó; y axó era pròpi d'un qu'es trobás axí còm éll.

Arribáren á Xorrigo; cadascú se posá á ses séues feynes y es pastó á cuydarsê de ses auveyes. Es temps

passava y es móro era tractat molt bé, sense faltarlí may rês.

Venguéren un parey d'añades molt dolentes, y com no plovia, no tenian géns d'aygo, perque llavónses no hey havia cap fònt còm ara. Es bestia se moria de sêt, y l'amo ja estava del tot apurat. Un dia es móro li digué, mentres sopavan, parlant d'axó:

— ¿Que pagariau, tení una fònt, que cada dia vos sortis més aygo que no'n cap á dins s'aujub gran d'aqui defóra?

— Molt.

— ¿Y que'm donariau si jó la vos trobás?

— Tira, déxa aná axó; qu'es volè fé fé tarónges á una figuera.

— ¡De que! Vos digau qu'en donariau, si la trobás á dins sa possessió.

— Lo que volguésses.

— Ydó, si'm prometêu sa llibertat, jó vos daré aygo, p'es bestia, per sa possessió y per ses altres veynades.

— ¿Ja'u sabs cért?

— Ben cért; pero primé m'heu de prometre, que totduna que tendrêu aygo me dareu llecéncia per anarmên.

— Es dia que tú'm trobarás una fònt axi com dius, jó 't daré totduna sa llibertat.

— ¿M'ho prometeu?

— Si; t'ho promêt.

— Ydó, veniu amb mi.

L'amo prengué una llentèrna, y es moro un picó, y sortiren tot dos de

ses cases, anantsên á dins un comellá fondo qu'hey ha á sa possessió.

Quant váren essê á baix d'una peña molt alta, s'esclau comensá á picá, á una encletxa ahont parexia que ja havian comensat á foradá; quant va havê picat una bòna estona, caygué un tròs de ròca y investí un roy d'aygo mes gròs qu'una cama, que pegá á demunt l'amo, que feya llum dret allá devant, y el batiá de dalt á baix. Valga qu'era s'estiu. Llavó tot estorat dígué á N'Amet.

— May m'ho hauria pensat; tú ets el reverént dimòni.

— Lo promês sia atês; (contestá s'esclau), ara ja m'en puch aná á caméua.

— Tira, dexêu aná. Tú estás tan bé.

— Maldament; no ténch rês que dí de vos ni de sa madóna, però m'en vuy aná. Lo promês sia atês.

— Jó vuy fé temps, per veure si s'aygo sortirá sempre; per ventura demá, ja no retjará.

— Si d'aquí vuyt dias no surt aygo, jo seguiré essênt esclau, pero si'n surt, vuy sa llibertat.

— Ja está fêt, (digué l'amo).

Passaren es vuyt dies y s'aygo sortia amb tanta abundancia ó mès qu'es primé dia, pero l'amo no li volía doná sa llibertat, passantlo amb paraules y excuses, diguentli que may li faltaria rês; fins qu'es mòro ja mitx enfadat li digué:

— Si no'm donau llecéncia per anarmên, jó vos promêt, y amb pro-

mesa més segura que sa vòstra, que vos aturaré s'aygo y no la tornarèu trobá pús.

— Tú no ets capás. Sa fònt ja ningú l'atura.

— Ara heu veurèm.

— Jó no'u sé, si heu veurèm.

— L'amo'n Bièl; qualche dia vos penadireu de lo qu'heu fét.

Un més després tenian sa siguent convèrsa, es móro y una pastora d'una possessió veynada, qu'havia anat á beure á sa fònt, y amb qui es móro ja havia parlat altres vegades.

— T'hé vista de demunt aquell turó, (deya s'esclau), y he vengut á despedirmê de tú, perqu'anit ténch resólt es fogí, sens falta. No heu caygues á di á ningú.

— ¿Y perque, Amet?

— L'amo me prometé que si li trobava una fónt me daria sa llibertat; vat'aquí sa fónt, y ara no la'n vól doná.

— Ja la't donará qualque dia.

— Ja ha témps que'm diu que nó, y anit, no pás pús, ténch de fogí; però, abans, vénch á aturá s'aygo, perque l'amo m'ha fét una mala pasada.

— Téns rahó que la t'ha féta, però, jó't deman un favó; y es, que si la tapes al ménos m'en déxis un ratjet pèr podè beure jó s'estiu, que per aquí fa tanta caló.

— No pót essê, perque l'amo 'l trobaria.

— Per petit que sia, Amet. Féu per jó.

— Me sab greu per l'amo, però el dexaré sòls per tú; quant veurás l'amo digali perqu'he fuyt; y que vaja alèrta á sa séua péll, que si un dia tench ocasió, l'em pagaré.

— Déxa 'l aná.

— Es que s'ho mereix.

— Es veritat, però, no sies axí.

N'Amet vá esbarriá sa fónt, y se despedí de sa pastora, que li dá les gracies p'es ratjet d'aygo, que per ella havia dexat.

Aquella matexa nit, fogí sense que ningú s'en temés; y quant l'amo va aná á cercá sa fónt, sòls va podè apagá sa sèt, qu'amb so cansament y sa rabiada havia aplegada. Molt s'en penadí de no haverlí concedit lo que volia, y encara corregué á Ciutat per

veure si'l trobaria, però va essê en vá; perque ja havia prês aygo y era mes lluny de Mallorca que el doble de sa possessió á Ciutat.

Tot enfadat s'en torná á ses cases, y debades picá sa peña y cercá s'aygo, s'hagué de contentá amb so ratjêt, que gracias á sa pastora, havia dexat es mòro *).

Es missé y es pagés.

(Felanitx.)

Un señó qu'era missé s'en anava de cap á Ciutat á peu y quant va essê

---

*) Nota — Aquesta matexa rondaya se conta á Alcudia y se refereix á sa font des puig de Son Fé. No se conta tan completa com á Algaida pero es fondo es es mateix.

D'una font de s'hort vey de sa Bastida de Sant Juan se conta també sa matexa rondaya ab molt poques variants de forma.

deves Son Navata*) encontrá un pagés.

— ¿Ahon anau? li demaná.

— Jó, devora Ciutat, li digué es pagés ¿y vosté?

— Á Ciutat.

— Ydó, podrém aná plegats.

— Si, digué es señó.

Quant varen essê un poch mes avall es señó digué:

— Germá ¿que'm volêu dú, ó jo vos duré á vos?

Es pagés el se va mirá y no li torná resposta mentres pensava:

— ¡Vaja una pregunta! vês com el tench de dú jó que som un homo tan vey.

---

*) Possesió d'es terme de Felanitx, á uns tres Kilometros de sa Ciutat á l'esquerra des camí.

Seguiren caminant y conversant, y quant varen essê devés Son Gornals*) varen veure un ordi molt segadó, qu' encare no estava segat y es señó demaná á n'es pagés:

— Germanêt, ¿aquest ordi que dêu essê segát ó sense segá?

Es pagés el se mirá y no li torná resposta.

Seguiren conversant d'altres coses, y quant varen essê passát Porreras, trobaren un mort qu'el s'en duyan á enterrá, y es señó digué á n'es pagés:

— Germanêt ¿aquest homo que s'en duan á enterrá que dêu essê mort ó viu?

Es pagés tampoch no li torná resposta.

---

*) Possesió á uns tres Kilometros de Porreras.

Conversaren d'altres coses, y caminant, caminant arribaren á n'es prat que ja era horabaixa.

Aquell pagés era l'amo d'una pos-sesió des plá, prop de Ciutat y digué á n'aquell señó que ja era massa tart per arribá á Ciutat; que quedás á dormí á ca-seua y l'ondemá dematí ja s'en aniria.

Es señó digué que si, que quedaria y quant arribaren á ca aquell pagés que tenia un fiy y una fiya, sa fiya estava demunt es portal.

— Vaja un portal mes hermós, digué es señó, sino hey mancava una péssa.

Aquell homo quedá sense sebre qu' havia de pensá de lo que deya aquell señó, perque á n'es portal no hey faltava cap pedra.

Feran es sopá, y quant estigué llest, s'asegueren á sa taula.

Tregueren un gall, y l'amo de la casa digué á n'es señó que fés trossos. Es señó doná es cap á s'homo, sa galera á sa dona, es peus á n'es fiy y ses ales á sa fiya, y se guardá sa córpora per éll.

Quant varen havê sopat, conversaren un rato, y llavó digueren á n'es señó que quant tengués gust d'anarsên á dormi, es llit já estava fet.

Es señó s'en aná á dormí y quant sa familia quedá tota sola, son pare los digué qu'aquell señó li havia demanat un parey de coses molt rares. Los digué que totduna que l'havia trobát, li havia dit, si volia qu'el dugués ó si éll el volia dú.

— Ah mon-pare, mon-pare, digué sa fiya, no veys que volia di, si voliau dú sa conversa vós ó si l'havia de dú éll.

— Ah! va di son-pare, ja 'u veig, ja 'u veig. Pero llavó me demaná un ordi qu'encare no estava segát, y ja era segadó, si estava segát ó no hey estava.

— Ah! mon-pare, mon-pare, digué sa fiya, no veys que si l'amo d'aquell ordi el dêu, encare que no estiga segát, per ell já heu está.

— Tú tendrás rahó, digué son-pare, pero quant eram un poch abans d'arribá á n'es Cementeri de Porreras hem trobát un mort, y m'ha demanat si sabia si era mort ó viu.

— Ah! mon-pare, mon-pare, digué

sa fiya, que no veys que si aquell mort s'ha salvát, es viu per á sempre, y si s'ha comdemnat, es lo mateix que si fós mort.

— Si, pero y quant arribavam aqui, que m'ha dit, vaja un portal mes hermós, sino hey mancava una péssa.

— Ah! mon-pare, mon-pare, no vèys que jó estava demunt es portal, y com som esportellada, heu deya per sa meua boca. Y quant sopavam que vos ha donat es cap á vos, es estat perque vos sou es cap de casa, sa galera á ma-mare perque ella es sa qui dú es timó de la casa; es peus á n'es meu germá perque ha de tení bones cames, per aná allá hon l'enviareu y ses ales á mi, perque volaré y volaré y no sé per hon me n'aniré.

— Si, si digué son-pare, are heu enténch tot. Ell aquest seño pareix ben entés, y tú serias molt bona per aná amb ell . . . .

— Axó deya jó, pensá es seño per si mateix, que tot heu havia sentit, perque es cuarto era aprop y encare no s'havia adormit. ¡Y tant bona com seria per veni amb mí! Y hey vendrá si vol, perque la damanaré á son-pare per casarmê amb ella.

Ja no va dormí de tota sa nit, y l'ondemá demati digué que se volia casá amb aquella atlota. Ella hey consentí y se casáren y feren un bon matrimoni.

S'home que cercava es tresó de Na Fátima.

(Puigpuñent.)

Hey havia un homo que teniá un cá que nomia Tomeu, y aquest homo se determiná á aná á cercá es tresó de Na Fátima. S'en aná á demaná informes á un señó endevinadero de Ciutat que no havia estat may á Puigpuñent, y que li digué:

— ¿Y Son Forteza que no cau par-demunt Puigpuñent?

— Si.

— ¿Y entre Son Forteza y la vila que no hi há una era?

— Si.

— ¿Y en essê á n'aquesta era, anant per amunt, na Fátima que no cau á la dreita?

— Si.

— Ydó en essê un poch mes amunt, devora es collet d'es forn des vidre, devés una tenassa, mirau arrêu y trobarêu una porrassa ab dos aubons. En essê á n'aquesta porrassa posauvos á cavá, pero si no trobau es tresó es primé pich, ja no'l podreu trobá pus.

— ¿Y que tench de cavá molt endins?

— No, aviat trobarêu es forat.

Ab axó se despedí de s'endevinadero, y quant se determiná á aná a cercá es tresó s'en dugué també dos braus, dos homos qu'havian fet es servici, perque l'aconpañassen y també s'en dugué es cá que nomia Tomeu.

Quant trobaren sa porrassa, se posaren á cavá y á n'es poch temps de cavá, sa terra va fé com un uyal, s'afoná y romangué un forat. Quant véren es forát fét, es mes brau de

tots hey goytá y ja no va teni coratje d'entrarhi. Els altres dos se miráren un á s'altre:

— ¿Que no hey entrám?

— Entremhí.

Quant varen essê dedins trobaren un empedregat y una especi de referit pero antich, vey ab degotisos. Se feren un trós endins, mes retjirats qu'un coní, es cá ab sa coua es mitx de ses cames y derrera es peu de l'amo. Á un cert punt trobaren un gorch d'aygo negre, y se feren pò, que ja'n tenian bastanta, y tiraren per sortí y quant sortian cap des dos no gosava ana á derrera, per pó de quedarhí, y caminavan tots dos un devora s'altre. Sortiren y encare trobaren aquell brau qu'era mes homo

abans d'anarhi, que los esperava defora.

No tengueren rês de nou, pero no los quedá mes remey que dexá s'encantament. Es forat que féren no l'han pogut trobá pús.

S'encantament de na Fátima.

(Puigpuñent.)

Hey havia un homo qui feya estélles á n'es puig de na Fátima, y n'hi compareix un altre y li diu:

— ¿Vols essê rich?

Ell va di:

— Si ¿que tench de fé?

— Has de fé, qu'has d'aná á comprar tres ciris, y los farás benehí es

dia de San Juan, y los durás aqui mateix el sen demá. Jo, ¿com vols qu'et comparezca? no't puch comparexe axi com som are; ó en forma d'una serp, ó en forma d'un bou.

Si vols en forma de serp, has d'áná ab una llesca de pá es dia de San Blay á l'Yglesia y la me durás.

Si vols en forma de bou, m'encendrás un des tres ciris, á sa llantí de l'altá majó, y llavó ab aquest, encendrás ets altres dos y los me posarás un demunt cada baña, y s'altre el durás ab sa má, y ab s'altre má me menerás per sa coua, y t'en 'nirás de cap á n'es peñal de na Fátima ahon heyhá es tresó de s'encantament.

Quant arribarêm, es peñal s'obrirá. No amolles sa coua, y allá dedins

hey haurá un edifici d'ó, y jo devant tú, y tú derrera mí, voltarêm aquest edifici d'ó, y quant jo'l tocaré de grós que'm tornaré, rebentaré y tot será ó macis, y quedarêm demunt es peñal.

Axí heu va fé aquell homo, pero quant es bou va entrá dins es peñal, ell va teni pó, l'amollá y partí correns de cap á n'es poblet y es bou derrera. Quant es bou lí arribá, s'homo quedá esmortit, y es bou li va di:

— Tú y tota sa teua descendencia serêu pobres miserables.

Y se conta qu'hey havia mes de cent persones que sentiren aquexes paraules. No deyan que l'haguesan vist á n'es bou.

Nota: Aqueixa rondaya es una variant de la precedent.

Se encantament des pou des Borino.

(Andraitx.)

Heu de pensá y creure que á dins es pou des Borino hi ha amagada una sérp qu'ha de esclatá ab unses.

Aquesta sérp només surt un pich cada cent anys es dia de Sant Juan en punt de mitx dia, y per arribá á agafá es tresor que té á dins sa panxa han de esperá que surta y li han de doná tres llescas de pá beneít á sa boca.

Eran molts qui s'havian arriscat á donarli sa primera llesca pero de sa pó que los feya quant la veyan que s'inflava, totduna fugian y no arribavan á donarli sa segona.

Una fadrina mes arriscada que ses

altres va di qu'ella seria qu'agafaria sa marrota, y dit y fét agáfa tres llescas de pá beneít y parteix es dia de Sant Juan quant surt de l'ofici.

En punt de mitx-dia surt sa serp, ella li dona sa primera llesca, la se menja y sa serp torna molt gruixada, sa fadrina tremola de pó y vol fogí pero s'arrisca y li dona sa segona y sa serp torna mes gruixada qu'una biga de tafona.

Quant li anava á doná sa tercera llesca ja no pot pus y des susto que prén, fuig de quates y sént una veu que li diu:

Has comensat y no acabat,
será sa miseri es teu estat,

Y dihuen que de llavó ensá ningú

més s'ha atrevit á aná á cercá es tresó des pou des Borino.

Nota — A Puigpuñent existeix sa mateixa tradició pero en lloch d'una serp es un bou.

Es negret de sa Coma.

(Sóller.)

Es un negret qui guarda un munt d'ò y només surt es disapte de Pasco quant tocan Glória. Per agafá es tresó hey han d'aná ab un ciri beneít encés áb so foch nou.

Per pendrerli es tresó li han de pendre ab sa boca y ab una besada un anell d'o que té á sa boca.

Si li prenen s'anell éll cau mort y es que li há pres s'anell s'en dú es tresó.

Es tresó de sa Cova de Son Creus.

(Buñola.)

Dos homos de Buñola que feyan carbó á Pollensa, determináren d'aná á cercá es tresó de sa cova de Son Creus y hey anáren, però no trobaren rês. Quant sortiren de sa cóva trobaren un parey d'osséts demunt una roca y los se miraren.

Quant tornaren essê á Pollensa un homo qui feya de ferré y un dia los convidá á beure, los dígué:

— ¿Y qu'hey feyau dins aquella cova de Son Creus?

Ells dos quedáren com á sorpresos y li responguéren:

— Ell no hi anárem.

— No hi anareu? Mirau si hey

anáreu que quant vós miraveu aquells òssos de demunt aquella pedra, jo vos veya tant bé, com vos veig are. ¿Que no sabêu de qu'eran aquells ossos?

Ells li contestaren de que no.

— Ydó eran d'una panada que mos menjárem jo y un compañero meu. ¿Que treguéreu molt de concèrt d'allá dedins?

— No, no hi trobárem casi rês.

— Si hey voliau veni ab jó, treuriam tot es vernis*) y tota sa moneda que voldriau.

— Cá! Ell está esfondrada y fins á s'esfondrat no hey ha rês.

— No hey ha rês! Ydó en essê á s'esfondrat podrêm passá y no hey

---

*) Mineral que té plata, plom, etc. etc.

haurá rês que mos fassa nòsa. En entrarhi lo primé que trobarêm, passat aquest esfondrat, será un frare. No vos heu de retgirá; jo aniré devant. Es frare mos dirá:

— ¿De qu'anám per aqui?

— Venim á cercá un tant de monêda, li dirêm.

— Pactes; dirá es frare.

— Quatre hores.

— No.

— Dues hores.

Tornará di:

— No.

Y de baxa en baxa heu areglarêm per un minut. Allá sentirêm molts de renòus, pero no vos heu de retjirá. Mos farêm endins, y mes endins trobarêm una monja, y mos dirá lo mateix

qu'es frare y li contestarêm lo mateix, y encare sentirêm mes renou pero no n'hem de fé cás. Mos farêm mes endins y trobarêm un riu que se passa ab tres passadores, y llavó trobarêm un altre frare que guarda sa moneda, y allá es ahont sentirêm mès renou, y es frare dirá:

— Pactes.

No mos voldrá doná mes qu'un minut y sortirêm ab ses matéxes condicions qu'hem entrat, pero carregats de moneda.

Quédan d'anarhí des cap de quatre mésos, pero es cap de dos se morí aquell homo, y es altres dos no poguêran trobá es tresó.

Es tresó de ses Cases d'Aufabi.

Diuen que á devall ses cases d'Aufabi hey havia una cova ab un tresó que consistía ab un munt de doblés, guardat per una sérp.

Per agafá es tresó havian de doná á sa sérp á sa boca un diné de juavêrt comprat á can Cayetano de Sóller.

Un homo agoserat acompanyat d'altres dos aná à cercá es tresó y dugué es juavert á sa sérp, pero quant la descubriren comensáren à caure peñals y prengueran un tal susto que d'es resultat s'en moriren dos.

Aquell homo que quedá viu hey torná una altre vegada, li doná es diné de juavêrt, sa serp el se menjá y se morí, y es tresó va essê d'aquell homo.

Sa pó de Concas.

(Puigpuñent.)

Dêyan qu'á Concas hey sortía pó, y no hey havia ningú qu'hey volgués aná á romandre es véspre.

Un homo valént va di, que si li donavan una sobressada per menjarlassê torrada hey aniria á passarhi tot un vespre per veure qu'era sa pó.

Li donaren sa sobressada y ell s'en aná y quant va essê á sa possessió s'en entrá per endins, fins á sa llar y allá va fé una bona fogatera per escaufarsê, perque era dins s'hivern. Quant es foch ja va havê fet caliu comensá á fé tayades de sobressada y posarles demunt es foch. Mentres que se menjava sa primera tayada, sent: una veu dalt sa xemeneya que deya

— Jo caich, jo caich.

— Cau, respongué éll, ¡mal caygues á trossos!

Totduna que va havê dit aquestes paraules, tutúp, de sa xemeneya va caure devora éll una cama d'homo.

Éll nón va fé cás y segui menjant sobressada.

Es cap de poch temps torná senti.

— Jo caich, jo caich.

— Cau, respongué éll, ¡mal caygues á trossos!

Y tutup, torná á caure un altre cama d'homo.

Éll, com si rês fos estat, mênja qui mênja sobressada torrada.

Es cap d'una mica sentí ses ma-teixes paraules:

— Jo caich, jo caich.

— Cau, ¡mal caygues á trossos!

Y caygué un brás, y llavó un altre, y es cap de poch temps, sempre sentint ses matexes paraules, caigué un côs de persona humana.

— Méem que será axó, pensá aquell homo y anava á seguí menjant quant sentí lo mateix dalt sa xemeneya, pero mes fort y mes llastimós que ses altres vegades:

— Jo caich, jo caich, jo caich.

— Cau, ¡mal caygues tot sensê! respongué éll.

Y totduna caygué un cap, y quant va essê en terra s'afegí tot lo que havia caygut y quedá un homo sensê y viu.

Quant éll el va vêure li digué:

— ¿Que demanau de part de Déu?

Pero aquell homo, sêense tornarli resposta, no va fé més qu' aseurersê ran d'es foch á devora éll.

— Ja'u veurêm, pensá éll, y se posá á torrá una altre tayada de sobressada. Quant la va teni torrada y estava á punt de menjarlassê, aquell homo se muyá es dit de saliva y sendra y li soyá sa sobressada.

Éll quant heu va veure li digué:

— No'm soyêu sa sobressada que vos pegaré una galtada.

Pero aquell homo tampoch li torná resposta y esperá que torrás un altre bossí de sobressada.

Totduna que la tengué torrada, se torná bañá es dit de saliva y sendra y ley embrutá tota.

Éll se gira y li venta galtada qu'el

fé tombá d'esquêna. Llavó aquell homo s'axecá y li digué:

— Germanêt, gracias. Jo fêya sèt aña qu'estava á n'el Purgatori, perque vaig pegá una galtada á mon-pare y no podia entrá á n'el Cel, que no m'en haguéssen pegada una altre á mi. Are podeu está segú qu'aquí ja no hey sortirá mes pó.

Y descomparagué p'es forat de sa xemeneya.

Aquell va acabá de menjarsê sa sobressada y sa dematinada s'en torná á ca-seua y va di que ja havia fét acabá sa pó per á sempre, y axi va essê.

Sa pó d'es Rafal.

(Bañalbufar.)

Aquesta pó que sortia á n'es Rafal dêyan que era per tot y que no la vêyan p'en lloch. Anava per totes ses cambres de ses cases, manco per devant sa capélla. Ningú l'havia vista may en no essê uns atlots qu'es dia dels morts qu'anavan á menjá lladons, véren un homo á un balcó ab una barba molt llarga y que fumava ab una pipa molt grossa.

En sa nit sentian molt de renou y trencadisa de plats y olles, pero el sen — demá dematí tot tornava está sensê.

Ningú per rês del mon cresat volia dormí dins aquella casa.

Un capellá molt agosarat va di qu'hey dormiria y hey vá aná á quedá, y quant se colgá va dexá es llibre de resá demunt una cadira devora es llit. Encare no estava adormit va senti que agafavan es breviari. Va encendre un misto, y no va veure ningú y es llibre estava tal com l'havia dexát. Es cap d'un instant torná senti renou y va di:

— ¿Qui es que toca es llibre?

— Jo'l tench á n'es llibre, vá di una vèu; éll vá encendre un misto totduna, ja no vá veure ningú y es llibre estava allá mateix,

L'ondemá vá di que no hi tornaria dormi pús.

Un altre vegada un cavallé molt valént va aná á dormí allá mateix

y dexá s'espasa á n'es capsal d'es llit.

En sa nit senti renou de cadênes, s'axecá d'es llit, y agafá s'espasa y comensá á doná espasades arrêu arrêu. L'ondemá quant s'axecá no trobá més que 's señals de ses espasades per ses parets y per ses cadires.

Un altre vegada, y aquesta sa po s'acabá, un fadrí va aná á dormi á sa mateixa cambra, y quant va está colgat va senti que fêyan corre es llit qu'era un llit ab rodes y éll va fé una riayassa y los digué: — Jau, agafau aquesta; es llit no's mogué més y sa pó vá está acabada.

Sa pó de sa Bufera*).

(La Pobla.)

Un homo pescava anguiles, de cuch, per dins sa Bufera y duya s'estormia á s'esquêna.

Hey havia un bou, criát á sa Bufera que li deyan Pau, y un dia que se mogué una tempestat es bou comensá á corre y á pegá bramuls, bramula qui bramula y corre d'un vent y corre de s'altre.

Aquell homo que pescava de cuch, senti es bramuls, s'assustá y digué:

— ¡Jesus, Sant Antoni! y se tirá dins sa siqui y dexá aná s'estormia.

En Pau, aquell bou, no s'aturá fins á Sa Pobla y quant va essê á sa casa

---

*) Albufera.

ahont havia nat, se posá á tocá amb sa pòta á sa porta, y l'amo de la casa va senti que tocavan y digué:

— ¿Qui es?

y ni resposta. Torná di:

— ¿Qui es?

y ni noves.

Es derré cop tregué es cap á sa finestra y vèu es bou.

— ¡Ell es en Pau! digué, y totduna debaxá á obri, y l'agafá per una baña, el mená dins sa pahissa li doná un feix de menjá y allá matá son.

Aquest bou va essê sa pò de sa Bufera, perque aquell homo que pescava anguiles, va di qu'havia sentit pó, y si no'u creys á Ca na Bassera saben la résta.

Es pastó de Galatzó.

(Capdellá.)

Un pastó des Conte-Mal no li tenia molta correspondencia, y es conte picat li va di:

— Mira que morirás y no sabrás ahón.

— Ja 'u sabré já, ahonsevuya em maten jo'u sabré.

Un dia l'agafa es conte y tres ó quatre més d'es seus, y el s'en duan en sos uys tapats y es conte va di á n'els altres que l'acompañavan que no féssen gens de renou perque no sabés per hon passava. Pero es pastó; ¡que me dirás! quant eran á un modo de carreró qu'hey havia devora ses cases los va di:

— Are he passat es carreró de ses cases.

Quant varen essê mes envant, es conte li digué:

— Aquest pich no l'endevinas.

Y el duyan p'es collêt de ses égos á tirarló dins s'avênch de s'esquena des ases: Y ¡que me dirás! éll digué:

— Mentres no me tayêu es cap abans de tirarmhi jo sabré per hon tench de sorti, y seré á ses cases de Galatzó primé que voltros, perque s'avênch ahon me duys á tirá surt á una cova de dins es camp de ses sinis, que voltros no la sabêu.

Es conte vehent que tot heu endevinava y que no les podiá havê ab éll, digué:

— Tan mateix jo faré sa méua qualche dia; destapaulo y que s'en vaja.

Es cap de temps, un altre dia es pastó vá di á n'es conte.

— Señor conte ¿vol qu'anêm á veure s'avênch d'es puig d'es caragol?

— No vuy aná enloch ab tú, li digué es conte, perque hey vêus més ab sos uys tapats que jo ab sos uys uberts.

Y ja no'l volgué matá ni li digué res may més.

El Sen Guayta.

(Felanitx.)

Axó era un homo que llaurava á sa rota de Cala Murada y un dematí

que hey havia una boyrada que no era de di, de cop se va vèure revoltat d'una partida de moros que l'agafaren y el s'en duguéren dexant es parey juñit.

Li taparen els uys y el s'en dugueren á sa barca, y quant los hi destapáren no va veure més que cel y aygo.

Arribát á Algé, el tregueren per vendre á n'es primé mercát qu'hey va havê y el comprá un moro molt rich, pero es cap de poch temps va veni á menos y va vendre tot lo que tenia, y també aquell esclau.

Aquest esclau aná á pará á mans d'un altre moro molt rich, qu'era de Jerusalem y se'n va aná á sa scua terra y el s'en dugué. Allá li feya d'hortolá y com era molt bon sub-

jècte, li dexava segui sa seua religió, y éll anava d'en tant en tant á visitá es frares de Sant Francesch, y se va fé molt amich d'un d'ells qu'era es séu confés.

Un dia quant el Bon-Jesus li va volê pagá sa seua honradês y sa seua cristiandat, li va doná sa llibertat des modo siguent:

Un nin petit qu'havia trobát allá, y que ja era fadri, perque feya vint y cinch anys, qu'aquell esclau estava amb aquell señó, s'havia casat y se passetjava amb sa novia y altre gent per dins s'hort, ahon s'esclau feya d'hortolá. S'esclau sentí uns grans crits, y hey corregué totduna y va essê sa novia, qu'havia cayguda dins es safereitx.

S'esclau sense mirá si estava suat

ó si sa seua vida perillava, se tira dins s'aygo y treu sa novia, sêse qu'hagués tengut rês de nou.

¡Podêu fé contes si es sogre y s'homo d'ella estigueran agrahits de s'esclau!

Totduna el convidaren es mateix dia á diná amb ells, y axó era un favó gros entr'ells, perque no hi menjava may ningú de sa servitut.

Quant varen havê dinat es señó li digué:

— Mirau, jo vos ténch de pagá es favó que mos hêu fét. Digau que volêu. ¿Estimau més está amb noltros tot es temps de sa vida, y si jo'm muyr vos dexaré un que-viure; ó anarvosnê á ca-vostre?

Ell digué que hey volia pensá, y totduna s'en aná á consultarhó amb

so seu confés, qu'era un frare de Sant Francesch, y es frare li va di:

— Si teniu gént vostre á Mallorca anauhi que molt vos deuen añorá.

Aquestes paraules li varen rompre es có, y sêense pensarhí pus, s'en aná á n'es señó y li digué:

— Señorêt, jo estim mes anarmên á ca-meua, y sí trob viu qualqú de sa meua familia, encare seré á temps á donarli una aferrada p'es coll.

Es señó li va di:

— Ydó anau p'es moll, y es primé vaxell que sortirá per España, digaumhó y jo vos pagaré es viatge.

¡Podêu pensá aquell homonêt si vetlava gayre per sa ribera! Un dia, quant va veure un vaxell que duya una bandera groga y vermeya y sa-

bent qu'era d'Espanña, s'en va aná corréns á n'es patró y li va di si hi havia lloch per embarcarsê.

Es patró li digué que si, y éll molt content s'en va aná á despedí d'es señós, y es señó l'ompli de regalos, y torná á Mallorca.

À ca-seua ja 'l tenian per mort, y ses derreres que tenian amb éll. Un dia ben dematí, entrá á ca-seua y hey trobá dues fives que feynatjaván, qu'erán ses úniques persones qu'havian romás de sa gent seua.

Quant el varen vèure, pegáren un gran crit y s'aferraren p'es séu coll, y plóra que plóra d'alegria, no se podian aveni de lo que veyan.

Ell tregué un caxonêt, ahon hey havia es regalos d'es señó moro, y los doná á ses fives.

Visqué á Felanitx encare molts d'anys y quant li demanavan qui era que l'havia trét des mòro responia:

— Sa meua honradès.

Es moros d'es Castellèt.

(Deyá.)

Dins es Castellèt hey habitavan quatre moros y vivian de lo que robavan. Á n'ès moli de prop d'es Castellet hey anavan á robá farina, y perque no los atrapassen, s'en tornavan de cul arrera perque ab ses potades no poguéssen sêbre per hon s'en havian anats.

Un pastó que guardava ses auveyes per aquells redols, un dia senti, qu'es moros tenian una convèrsa y los escoltà. Deyan que sabian que los

cercavan agafá, y parlavan de com s'havian de lliberá. Si se veyan apurats se tirarian peñal avall dins una aufabi y es qui s'hi tiraria primé, diría á n'es altres si s'havia fet mal, y axi fogirian tots.

Es pastó doná part á la vila y se pactaren una partida d'homos per anarlós á perseguí de part demunt es penyal. Es pastó quedá baix y quant es moros se véren apurats, aperêyan ses aufabis y s'en hi tira un y quéda rebentat.

Es altres moros esperavan que los digués si li havia anat bé. Es pastó cridá á ne's altres tres, de baix.

— Tirauvoshí que no m'hé fét rês.

Es altres tres s'hi tiraren y tots quedaren morts.

Aquests quatre moros eran es derres qu'habitavan per Deyá. *)

Es moros d'es Castell de Santueri.

À n'es moros d'es castell de Santueri no los podian prèndre es castéll, y es mallorquins determinaren de fé un ball á sa Badalona**) feran es ball y es moros s'en temeren y anáren á escoltá sa música per sa banda d'es ball y mentres estavan distrets los asaltaren es castell per s'altre costat. Es moros que se veren perduts se tiráren baix d'es castell ab so cap dins una aufabi.

Alguns que s'escapáren s'amagáren dins sa covafonda, y allá los anáren

---

*) Des castell d'Alaró se conta una Rondaya germana d'aquesta.

**) Predio, baix des castell.

á sitiá pero élls treyan cada dia péix frésch y el mostravan á n'és cristians per ferlos veure que no se moririan de fam, y era qu'aquella cova tenia un forat qu'arribava fins à má y ningú el sabia mes qu'és moros.

Es cabré de sa Plana.

(Manacó.)

Un cabré de sa Plana anava á moñí ses cabres y no'n va trobá cap.

— Que será axó, pensá éll, y comensá á cercarlês, y d'un tros enfora va vêure una guarda de moros que les s'en menavan.

Totduna se treu sa bronda*) y hey pòsa pedra y comensa á cridá:

*) pasetja ó fona y també mandró.

— Uep! uep! dexau fé ses cabres.

Y pedrada vé y pedrada vá, ses primeres pedras pegaren demunt una peña y se feran bosins. À nês moros rês los feya tanta pó com ses pedrades, y totduna dexaren ses cabres y fogiren de cap á má. Es pastó los acompañá amb pedres, fins á la má y en dexá un parey de ben ferits.

Es pastó d'es pou de ses basses.

(S'Arracó, Andraitx y Capdellá.)

Era un pastó que's moros el perseguian y may el podian agafá.

Un dia el trobáren deu o dotze moros y l'encalsáren. Ell fogi per una filera d'escuys, y no s'aturá fins á n'es derré

de tots molt endefóra, y allá se posá á tocá es fabiol, y á riurersê d'es moros, que tenian pó de passá es escuys y nó'l podian agafá.

Es moros li deyan:

— Ja t'agafarêm, já, qualque dia.
No t'escaparás de noltros.

Una vegada el trobáren cinch moros, que tenia una caldéra de llét á n'es foch y l'enrevoltáren.

— Are ja som vostro, los digué éll, pero ja que no vos puch fogí, eu manco dexaumê menjá un plat de llét, y si voltros en volêu n'hi ha abastament.

Ell digueren que si, y quant los abocava sa llét calenta, los va cremá á tots, y á tochs de cuyera los va fé fogi.

Un altre vegada el trobaren dins un pou qu'hey havia entrát per beure aygo, y desde de dalt li diguéren:

— Aquest pich si que no t'escapes.

— Ja'u veig, los digué éll de dins es pou, are sortiré, voltau sa boca d'es pou, pero en essê defora no vá agafarmê en no essê per sa corrêta que duch á sa cinta.

Sortí d'es pou, es moros l'agáfaren totduna per sa corretja, y éll péga un parey de revinglades, los dexá sa corretja en ses mans y los fogi.

Un altre pich el tróbaren á dins una cova.

— D'aquí si que no'n sortirá, diguéren. Esperarê m que surta, y si no surt se morirá de fam. No será com sa vegada d'es pou.

Éll quant los sentí, treu es cap per un forát de sa cova, y grans riayes.

— Já pots riure, ja, li digueren es moros; aquesta vegada no t'escapes.

Pero éll tenia un pá, y que fá, los ho móstra p'es mateix forat de sa cova y los diu:

— Escáta pá.

Llavó 'l xapá depréssa, los ne móstra mitx y los digué:

— Escáta mitx.

En lléva un altre trós y los diu:

— Escáta trós.

— En tayá depressa una llésca, los ho móstra y los diu:

— Escáta llésca.

Es moros quant véren axó diguéren:

— ¡Ell te pá per quinze dies!
Anêm, anêm; no heyha rês que fé ab
aquest pastó!

May, may li pogueran fé rês y á
n'aquesta cova de llavó ensá li di-
gueren sa cova d'escata pá, y encar'
are l'hey diuen.

Es fly de l'amo de Son Forteza.

(Manacò.)

Es segadós de Son Forteza sortian
un dematí de ses cases, y s'en anaren
á segá y trobaren moros, pero ten-
gueren pó de ses fauços y no los
digueren rês.

Es segadós totduna giraren per
aná á di á ses cases qu'estassen alerta
á n'es moros, pero ja no tengueren

temps; es moros hey varen essê primé y s'en dugueren l'amo. Quant es segadós veran que s'en duyan l'amo, totduna anaren á dirho á un fíy que llavó era á dins una tanca d'allá prop.

Es fíy totduna qu'heu sént, s'en vá á ses cases y pren un cavall cara blanca y un bossinot de sabre y una escopetóta sêse barres y já's partit derrera es moros. Quant los agafá, investida á un y investida á s'altre, amb so cavall los desbaratá á tots, y los fé fogi, y rescatá son pare. Es moros llavó trobaren es pastó á sa vorera de má y el s'en dugueren á Algé. Allá no se sap que feya, pero va goñá doblés que li bastaren per redimirsê y torná á Mallorca.

Es fét de sa torre de Cañamel.

(Artá.)

Axó era un pare, dos fiys y una fiya, qu'á principis de Juny s'en anaren á segá á sa rota, devora sa torre de Cañamel, y fermaren una vadella que sen' vian menada á sa vorera d'es torrent de na Ñana, y élls se posaren á segá.

Sa fiya s'en vá aná á dú aygo de sa font den Bagura y s'en vá dú un poch de roba per rentarlê.

Serian cosa de les nou ó les dèu, quant véran devallá tres homos que devallavan de sa part de dalt d'es torrent, y desferman sa vadella y li donan per avall, per sa part de dins sa torre, y varen essê moros.

Es dos fiys quant varen veure qu'es moros s'en menavan sa vadella, par-texen de cap á élls, un amb sa fauç y s'altre no la s'en va dú.

Com foren á élls armaren un poch de baraya, perque los volian prendre sa vadella y nó pogueren, y un d'aquells moros amb un d'aquells garróts que duyan que tenian punxa, pegá á n'es qui duya sa fauç, y el vá trastorná y perdé sa fauç.

Mentres hey havia aquesta baraya, s'atalaya*) de sa torre tocá es corn, perque havia vist un'altre guarda de moros que pujava de sa part de má, y aqui fujan aquells homos que se barayavan, y tots es demés trabayadós

*) Homo que vetlava dalt sa torre de Cañamel, y tocava es corn en veure moros, perque tothom acudis á sa torre per gordarsé d'ells.

d'aquells redols y tothom acudeix á sa torre per amagarsê.

Quant foren á sa torre se recordaren de sa germana qu'era á dú aygo, y que no havia comparegut amb so só d'es corn, y determinaren d'aná á cercá sa germana juntament amb son pare y altres homos qu'havian acudit á sa torre.

S'en anaren y quant es moros los veran fogiren, pero quant varen essê á sa gola, prop de s'arenal de devora ses coves, dexaren sa vadella perque no la podian passá per sa gola.

Es qui los encalsavan trobaren aquella atlota qu'havia anat á cercá aygo, fermada á un abre, devora sa font y molt mal tractada, y era qu'es moros l'havian trobada y l'havian

dexada d'aquella manera, casi per morta.

Son pare y es seus germans recu-
hiren sa fiya, y la s'en dugueran á
Artá qu'encare era viva, pero se morí
d'aquesta y ets altres homos per
venjarlê, encalsáren es moros fins á
sa vorera de má, pero élls tenian una
llanxa á s'arenal y allá s'embárcaren.
Es de terra no los poguéren segui
més, pero varen observá, que prenian
sa volta de sa cova des coloms, com
quí aná á devant sa cova de s'hermita,
y s'enfilaren per sa muntaña y veran
antes d'arribá á n'es cap vermey
una barca mes grossa, y á dins sa
llanxa ja no hey havia ningú.

Sa barca grossa se fé á la vèla, y
es d'Artá no pogueran venjá sa mort
d'aquella atlota.

Sa Fosca quantre es moros.

Es moros venian à fé un assalt gros y anavan á desembarcá á Cala Retjada. Es gabellins*) sabian qu'aquella vegada en venian molts y desconfiavan. Invocaren la Mare-de-Deu de l'Esperansa d'es castell de Capdepera, y totduna sortí d'es castell una boyra qu'anava estenguentsê de cap á la má fins à n'es barcos d'es moros. Es moros tornaren arrera perque sa boyra no los dexava atracá, llavó passá y tornaren veni, y llavó altre vegada fins á tres, y no pogueren desembarcá, y es gabellins varen está molt agrahits á la Mare-de-Deu de l'Esperança.

---

*) Nom que se dona á n' es de Capdepéra.

Es moro de dins sa cova.

(Santafi.)

Un cabré d'es Rafal d'es Porchs va vèure que venian moros amb una barca, y antes de arribá á sa vorera se trèu sa pasetja fins y tant que no los va dexá atracá de cap modo.

Llavó quant se veren apurats, li digueren:

— Acostêt, acostêt, que com fê de moros que som, no te dirêm rês.

Ell s'hi vá acostá, y saltáren es moros en terra, y se feran conexénts y llavó s'en anáren.

Despues d'alguns dies, tornaren es matexos, y los torná fé fogi á pedrades fins que li digueren:

— Acostêt, acostét, que com fê de moros que som, no te dirêm rês.

Éll s'hi acostá y fumaren y menjáren plegats.

Llavó s'en tórñaren, y es cabré un dia s'en vá aná á sa cova des Drach*) per veure sí hey hauria una cabra qu'havia perduda, y just á sa boca de sa cova sentí:

-- ;No'm mates, no'm mates per Alá!

Y va essê un moro qu'havia quedat en terra, quant els altres s'en anaren, y s'havia amagat.

Éll totduna se tregué pá y formatge de sa taléca y n'hi vá doná, y llavó cada dia n'hi dexava demunt una pedra, perque pogués menjá, y es moro li digué que quant s'en'niria li dexaria

---

*) No sa de Manacó. Aquesta cova está dins es Rafal.

un brót de mata demunt es portal de sa cova, per seña de qu'havia fuyt.

Despues d'alguns dies vengué una altre barcada de moros y agafáren es mateix cabré, y el s'en dugueren.

À Algé el menáren á sa plassa ahon venian els esclaus, y es mateix moro qu'éll havia mantengut á dins sa cova, ja esperava que l'hey durían, y cada dia anava á sa plassa á veure si hey era.

L'hey va trobá y el vá comprá y el s'en mená á ca-seua. Quant va essê á ca-seua, el va vestí y li doná menjá y después de tres dies li demaná si estava trist, y éll li va di que si, perque havia dexát sa dona y els infants á Santañi. Es moro li digué que no estas enfadát perqu'éll era aquell qu'havia mantengut á sa cova des Drach, y que es dia que

s'en volgués aná s'en'niria á Mallorca á veure sa dona y ets infants, pero volia qu'hey tornás y los s'en menás á viure allà, y estarian bé.

Éll los aná á cercá, y ja no tornaren pús á Mallorca.

Na Simoneta.

Es moros agafáren una dona que li deyan na Simonêta y la s'en dugueren à Algé y allà va está esclava. Quant torná à Mallorca va fé gloses que dêyan lo que li havia passat, y una glosa diu axi:

Tres aÑs vaig está tancada
dins una torre molt fort
sino hagués tengut conhort
m' hauria presa la mort,
pero Deu sempre ajudava.

Es moros qu'anaren á Sa Mesquida.

(Capdepera.)

Sa criada de Sa Mesquida anava á dú aygo d'es pou de sa vorera de má. Es moros un dia l'agafáren y li digueren, que si los duya una péssa de formatge y un pá, no li dirian rês, y que si los destapava la matarian.

Ella d'amagat los duya pans y pésses de formatge, y sempre va callá y no digué rês.

Un vespre que sa señora debanava y ses debanadores feyan gich, gich, sa criada vá di que dêyan: es moros vendrán anit, es moros vendrán anit.

Axi va essê; aquell vespre hey anaren es moros y los agafáren á tots. Y aquella criada que los duya

pans y formatje vá essê sa primera.

Es señó se treya ses calses y quant s'en va tême d'es moros, ja l'havian agafát.

Sa fiya de la casa, una fadrinêta de devés vint anys, tenia un rosari y quant va veure qu'es moros l'anavan á agafá, el vá amagá á dins sa basta de sas faldetes. Es moros la treguéren á sa clasta y la fermáren á un lla-doné qu'hey havia. Quant la tenguéren fermada, la volian fé renegá de sa nostra relligió, y ella no volia renegá, y li estiravan es cabeys y ses oreyes, y la pessigavan y ella sempre que nó. Á la fi li anavan á aficá esquêrdes de caña dins ses ungles y ella per-que no les hi aficassen vá di:

— Jó llenech, jó llenech, en lloch de di, jó renéch.

Es moros se pensáren que renegava, y ja no la martirizáren més.

Llavó los s'en dugueren á tots, y los embarcaren cap á n'es moro.

Allá los feren esclaus, y es señó y sa seua fiya varen caure molt malament: á n'es señó el feyan moldre, y á sa fiya la cuidáren á matá, cada dia. Sa criada que dúya es formatge y es pá á n'es moros, va caure bé; estava per criada á una bona casa, y totes ses llegudes que tenia, anava á veure es señó, y el descansava, rodant una estonêta á sa roda.

Á sa fiya també l'anava á vèure, y la consolava.

Essênt esclaus, tengueren medi d'escriure á Mallorca, y sa seua gént

manlevá una cantidat á la Marc de Déu de Son Salvadó d'Artá, per quitarlós, y los quitáren y tornáren á Mallorca vius, pero havian passat molts de trabays.

Es moros qu'anaren á Son Jordi.

À Son Jordi hey comparagueren moros y sa madona s'en va tême y encare tengué temps de tancá y anarsên demunt sa torre. Quant va essê demunt sa torre es moros entraren á ses cases y llavó volian pujá à sa torre per una finestra y hey posavan pins qu'havian tayat. Sa madona heu va vêure y los comensá á tirá escudelles y plats pero élls no se donavan. Llavó sa madona pensá que tenia caheres de bêyes y los ho tirá. Es moros es-

pólsa qui espólsa, y com més espolsavan més ses beyes los picavan y varen havê de fogi.

Es desembarch des moros.

(Artá.)

Es moros desembarcaren prop de sa còva foradada y quant foren desembarcats, veren un pastó, y hey anaren y l'agafaren y li prenguéren ses cabres..

El s'en dugueren y mataren una cabra, y comensáren á couerlê per menjarlassê.

Aquell pasto no sabia com heu havia de fé per dirhó á un altre pasto que pasturava ses auveyes no molt enfora, perqu' anás á fé veni

gent, y á la fi se posá á tocá es fabiol, y d'en tant en tant á cantá.

Es moros no li digueren rês, y éll cantant, cantant, se posá á di:

Pastorêt vés á la vila
y mêna la gent qu'hey há;
dins sa cova foradada
vint y nou moros hey há,
y sa cabra collarada
dins es calderó ja está.

S'altre pastó el vá sentí y l'entengué.

Pujá demunt un puig, y comensá á cridá y á moure es capéll, com qui fé señes á gent de s'altre banda d'es puig, perque hey anás depressa.

Es moros el sentiren y el véran, y se pensáren que tot Artá já hey corria depressa, y fugiren totduna y s'en

dugueren sa cabra y es pastó. Tant depressa s'en anavan á embarcá, qu' es pastó los pogué fogi, y llavó quant ja sê varen havê embarcat, es dos pastós se rigueren d'ells.

Es desembarch des moros.

(Estallenchs.)

Una galiota s'atracá á terra y es moros desembarcaren y s'en pujaren de cap á n'es grau.

Quant varen essê á n'es plá de sa comêta trobaren un homo ab un atlot fiy séu y dues dones que se-gavan.

S'homo que ja era vey, y era obré de Sant Antoni s'amagá dins es sembrat y va di:

— Sant Antoni, guardaumós.

S'atlot també s'amagá, pero quant sentí ses passes des moros, se pensá qu'havian agafat son-pare y digué

— Are s'en duan mon-pare. Es moros que no l'havian afinat el sentiren, tornaren arrera y el s'en dugueren. Á son-pare el cercaren pero no'l pogueren trobá, perque havia dit — Sant Antoni guardaumós.

Ses dues dones també se posaren á corre capamunt per sa bardissa des carritxá, pero una d'elles se travá ses faldetes ab sa bardissa y es moros l'agafáren.

A ella y á s'atlot los s'en dugueren á Algé y á s'atlot el va comprá un moro principal que tenia moltes dones y molts d'infants y el tractá molt

bé; li feya guardá els infants y li donava pá y mel per berená es dematins. Pero una vegada un altre moro que li tenia enveja, ab una bufetada li vá fé es nas tort.

Es cap de cincuenta anys torná á Estallenchs y ja era moro y deya sa missa d'es moros, pero encare se casá y tengué una nina.

Are s'altre dóna qu'es moros s'en dugueren no hi va está tant de temps. Quant va essé á Algé un moro volia dormi ab ella, y ella promété que si s'en alliberava no parlaria una paraula fins que fos á devant San Juan, qu'es s'Yglesia d'aquest poble, y va enviá á di que la quitassen, y per quitarlê venéren un bossí de terra que no se podia vendre més que per un catiu, ó per malalt. Quant va está quitada,

torná aqui y no s'aturá fins que va essê á devant s'Yglesia, y sa primera paraula que va di, va essê que cantassen un Te-Deum perque s'havia lliberada d'es moro.

S'esclau de ses varques.

(Son Servera.)

Un homo amb un atlot séu era á Sa Gruta que tayavan lleña y axuxi son pare va di á s'atlot:

— Estám llests, vat'aquí sa barca d'es pirates; saps que farêm, jó'm posaré demunt sa mula y men'niré de cap á Son Servera, y tú quedarás amagát á dins una mata, y no te veurán y no surtes fins d'aquí un' hora

14*

ó dues. Y jo, ó m'escaparé ó m'agafarán.

Se posá demunt sa mula y 'arrancá á corre y quant va essê mes amunt hey havia cordes esteses y estirades, sa mula travelá y caygué, y es moros hey anáren y l'agafáren á ell y á sa mula y el s'en dugueren á sa barca y de cap á Algé.

Quant varen essê allá el posaren á un moli, y el feyan moldre.

Des cap de set ó vuyt dies li digueren:

— T'en 'nirás amb aquest (un moro) á un hort, y allá farás feyna.

À s'hort estava bé, perque ses feynes de cuydá sa terra no eran pesades, y com éll era entês, l'amo de s'hort el tractava bé.

Es cap de poch temps el varen quitá, y es séu amo li va di:

— Ja está pagat es teu tribut pero antes d'anartên te darêm unes varques, y en haverlês espeñades, já t'en'nirás á ca-teua.

Es moro que feya feyna amb éll li digué:

— Ses varques son males d'espeñá, pero si fás lo que jo te diré, dins dos dies estarán espeñades. Les has d'enterrá tot un dia devall terra, y en treurerlês es vespre ja estarán podrides.

Ell heu vá fé axi, y l'ondemá les mostrá á n'es señó y li digué que ja no les podia dú.

Es señó li digué:

— Maleyt sia es consej, y qui'l t'ha donat. Si no'l t'haguéssen dát, no les haurias espeñades tan prest.

Li vá amollá, y éll s'en torná á Son Servera.

S'Esclau de Son Fê.

(Alcudia.)

Es señó de Son Fê comprá un esclau que tenia d'edat devuyt ó denou anys. Un dia estant conversant; li digué s'esclau á n'es señó:

— Si vosté me dava sa llibertát, jo li daria una font allá ahont vosté voldria.

Es señó li digué:

— Es dia que trobarás sa font y

la dús á dins ca-meua, jo te daré sa llibertat.

Quant tengué sa font, tan enamorát estava de s'esclau, que no li va volé dá sa llibertat, y quant s'esclau va vèure que no li dava sa llibertat, vá condemná sa font per medi d'un ventadó. Quant ventava amb so ventadó per condemná sa font, asullá s'hi trobá un pastó amich séu y li digué que per favó li dexás un filét d'aygo per quant éll tengués set.

Quant fonch condemnada, hey anaren molts de mestres y trobaren impossible qu'aquella obra estigués tant forta.

Tal era s'encantament qu'es señó tenia amb s'esclau, que li dá sa voluntat per fé y desfé sobre ses séues obligacions, com eran es trabays d'es camp.

Molts d'añs es seus veynats já cavaven es sembráts y éll encare havia de sembrá, esperant que sa terra estigués á punt, y cada dia testava sa terra.

Succehi qu'un dia, de vetlada sorti á testá sa terra y digué á n'es señó:

— Demá dematí llogará tots es pareys que trobará, y sembrarêm es blat.

Heu feran axi, y fonch tanta s'abundancia que tengué, qu'es blat no li cabia dins sa possessió.

Encare hey há un bossi de canal de sa font que vá fé es moro.

S'esclau gabelli.

(Capdepera.)

Es moros agafáren en Colau Vey y el feran esclau.

El s'en dugueren á Algé y allá el venèren á un moro molt principal que tenia una fiya molt guapa, una de ses atlotes mes guapes d'es moros.

El tenian á bona part perque no los fogis, y sa fiya d'es moro principal un dia li digué que per podê fogi, fés es beneyt, perque com era molt lliquero y bon mosso no li donarian may sa llibertat.

Ell va fé es beneyt y quant veran qué casi no servia per rês, ja no'l tengueren tan gordát, y un dia pogué agafá ses claus en sa nit y comensá

á obrí portes y á tornarlêš tancá, y quant va essê á sa derrera porta que donava á n'es carre fogi y s'en aná á sa vorera de má y trobá un llaut y s'en vengué á Mallorca.

Quant va essê aqui, totduna s'en aná á la Mare-de Deu de l'Esperança y li dexá ses claus, y les penjarên dins sa capella del Rosé y hey varen está penjades molts d'anys.

S'esclau que fogí.

(San Llorens.)

Un moro tenia un esclau mallorqui, d'aquest poble, y un dia el vá enviá á tayá lleña, y quant va essê es vespre s'esclau no tornava y se va fé mes vespre, y tampoch no vengué.

Es señó digué:

— Ja m'haurá fuyt, y l'ondemá dematí, aná allá ahon l'haviá enviát, y el vá trobá que encare tayava lleña, y li digué:

— ¿Y perque n'has tayada tanta?
Ell li contestá:

— Jó la volia tayá tota y axi no hauria de torná.

Es señó el fé torná á ca-seua, y l'ondemá l'enviá á cercá aygo, y tam-poch no tornava.

Es señó va di:

— Ja'n deu havê feta qualquna.

Aná á cercarló y el vá trobá que feya una siqui per tot lo redó d'es pou, y li demaná que feya:

S'esclau li contesta:

— Jó volia dú es pou de rél, y axi no hauriam de torná á cercá aygo.

Es señó li fé torná ompli sa siquí,
y el fé aná á ca-seua.

Es cap d'un parey de dies, s'esclau
determiná de fogirlí, y prengué una
péssa de formatge, y li fogí.

Es cap de poch temps es señó
se temé que li havia fuyt, y parti á
veure si'l trobaria.

Es cap de poch temps el vá trobá
demunt un turó y li digué:

— Aturêr, aturêr ó síno la'm pa-
garás.

S'esclau li contestá:

— Mira, si t'acostas faré d'es teu
cap tants de bossins com d'aquesta
pedra.

Y vá tirá sa péssa de formatge
demunt una roca y se fé mil bossins.
Es señó se vá pensá qu'era una pedra
qu'havia feta bossins y digué:

— Ell aquest esclau té molta forsa, ja me va tayá casi tot es piná, quant el vaig enviá á dú lleña, y me volia dú es pou de rèl, jo no m'hi vuy arrambá.

Va teni pó d'arrambarshi, y s'esclau li fogi, y á sa vorera de má vá trobá un llaút y li vá fé señes, y s'embarcá y torná á Mallorca.

Es moro cégo.

(Valldemosa.)

Á Algé hey havia un catiu mallorquí qu'estava á cá un seño moro qu'era cégo, y l'havia comprát com esclau.

Aquest catiu era molt estimat d'es

seu seño, perque era molt bon jove, y sabia fé molt bé totes ses feynes.

Un dia es seño li digué:

— Si tú fésses lo que jo te diria y no m'enganasses jo te donaria sa llibertat y tots es doblés que voldrias.

— Diga que vol que fassa.

— Si t'enviás á Mallorca, no tornarias perque es sa teua terra, pero si tornasses jo t'asegúr qu'estarias content de mi.

— Diga que vol que fassa á Mallorca, y confiy amb sa meua paraula.

— Tú ¿de quina vila de Mallorca ets?

— De Valldemosa.

— ¿Dêus sebrê es puig de na Fátima?

— Si señó, y molt que l'he trescát anant á fé càrritx.

— Ydó bé. Te donaré sét pareys de sabates, y amb aquets sét pareys de sabates ten 'nirás á Mallorca.

En essê allá té posarás en dilluns un parey de sabates, y amb so parey de sabates posát, t'en 'nirás á dalt es puig de na Fátima y t'hi passetjarás tot lo dia.

Es vespre te treurás ses sabates, los farás una seña per sebre que son ses des dilluns, y les estojarás ben estojades.

L'ondemá dimars, te posarás un altre parey de sabates, y amb s'altre parey de sabates posát, t'en tornarás dalt es puig de na Fátima y t'hi passetjarás tot lo dia. Es vespre los

farás una seña, per conexe que son ses sabates qu'has duytes es dimars, y també les estojarás ben estojades.

Es dimecres te posarás unes altres sabates y farás lo mateix, y es dijous per lo mateix, y es divendres y es disapte fins á n'es Diumenge, que durás es parey de sabates que farà sét, y á tots los señarás es dia que los has duyt.

Llavó tornarás aquí totduna, y me durás es sét pareys de sabates ben embolicats y molt alerta á no perdrenê cap.

— No tenga ansia que tot se farà axi com vostê diu, digué s'esclau.

— Bé, dígué es señó. Si tú tornas vení jó t'asegúr que no't sabrá gréu, perque llavó te daré sa llibertat y tots es doblês que vulgas.

Es catiu s'en vengué á Mallorca, vá fé tot lo qu'es seu amo li havia dit, y s'en torná altre vegada á Algé, y li dugué ses sabates ben acondicionades.

Quant es señó el senti que tornava se posá molt content, perque ja se pensava que no hey tornaria, y tot-duna vá agafá es parey de sabates d'es dilluns, les se vá passá y fregá per devant la vista . . . . y rês.

Agafá es parey de sabates d'es dimars, les se passá per la vista . . . . y rês.

Agafá es pareys d'es dimecres, d'es dijous, d'es divendres y d'es disapte y á tots los se passá per devant la vista . . . . y rês.

Agafá es parey que feya sèt, qu'era

es d'es diumenge, el se passá per devant la vista, y totduna vá quedá curát de sa ceguéra y hey vá veure de lo mes bé. Y vá essê per sa virtut de ses herbes qu'havian trepitjat aquelles sabates.

Es señó se tirá á n'es coll d'es catiu, y li comensá á doná besades, y llavó sa llibertat y una partida de taleques de doblés.

Es catiu vá torná á Mallorca y vá está ben arreglát tota la vida, y es seus descendents encare están richs.

Nota. — Aquesta matexa rondaya es á Artá y s'atribuex á n'es puig d'en Mayans.

Es patró esclau.

(Andraitx.)

À Andraitx hey havia un patró que vivia devora sa porxada de sa plassa *). Aquest patró tenia sa costum cad'añ es dia de Nadal abans de diná, de sorti á n'es portal de caseua y si veya cap forasté devall sa porxada el convidava á diná á caseua.

Un añ es dia de Nadal va veure qu'era un moro qu'estava á devall sa porxada, y encare qu'éll no los tengués molt la pia á n'es moros perque los havia vist de molt prop anant per la má, aximateix el convidá á diná per no perde sa costum.

---

*) Are ja no existeix aquesta porxada.

Es cap de molts de temps un dia una barcada de moros varen prendre sa barca des patró, el feren catiu y el s'en dugueren á vendre á sa plassa d'Algé.

Passá un moro de mitja edat, el va veure, el comprá y el s'en dugué á caseua.

Quant varen essê á caseua es moro li va doná un bon diná y quant ja havian acabat de diná li digué:

— Vos sou mallorqui ¿no's veritat?

— Si señó, li respongué es patró.

— Jo hey hé estat á Mallorca ¿y de quina vila son? ¿que no sou d'Andraitx?

— Si señó, torná di es patró un poch admirat.

— Jo també hey hé estat á Andraitx ¿que ja no vos recordau de mi?

— No 'n tench recort, d'haverlo vist may, digué es patró.

— ¿Y no vos recordau d'un moro que convidáreu á diná es dia de Nadal, que seya devall sa porxada de sa plassa d'Andraitx?

— Si, si are m'en recort.

— Ydó jó som aquell moro y are per pagarvós es favó que me féreu vos he convidat també á diná y vos donaré sa llibertat perque vos ne pogueu torná á ca-vostra.

Es patró molt agrahit s'en torná á Mallorca, pero es cap de quatre ó cinch anys es moros el tornaren agafá, el tornaren vendre, el torná comprá es mateix moro, el torná á

convidá á diná, y li torná doná sa llibertat.

Es cap de quatre ó cinch aña altre vegada li sucsehi lo mateix, y es moro quant varen havê acabat de diná li digué:

— Tres vegades vos he convidat á diná y vos hé donat sa llibertat pero are ja som vey y me puch mori d'un dia á s'altre. Y si me muyr no vos podré torná cónvídá á diná ni donarvos sa llibertat. Per lo mateix vos aconseyy que no vos tornêu embarcá y axí no vos agafarán per quarta vegada; Anauvosnê y seguiu en sa bona costum de doná diná á n'aquells qu'es dia de Nadal se troban enfora de caséua.

